

20 հոգով նեցին «Չարթոն»ի 80-ամյակը

Ինքնագուցարականությունը մեր օրերում, սոցցանցերի սեփիների ֆոնին հասկալի, սարսիմակ չէ բնավ: Սակայն երբ դասնաժողովուրդում ու սարողունակ լրատվամիջոց է ներկայացվում ճիշտ և անձուռն ինֆորմացիա-սեփիի տեսքով, անթույլատրելի է լռելը:

Չորեքաթի օրը Ազգային գրադարանի դահլիճում փորձ է կատարվել խայտառակելու մեծն Վահան Թեֆեյանի խմբագրությամբ 1937 թ.ին սկսված եւ առաջ Յովհաննես Պողոսյանի ու Պետրոս Ահարոնյանի եւ նրանց աշակերտների գլխավորությամբ շարունակված՝ ՌԱԿ կենտրոնական օրգանի, սփյուռփակայն ամենաազդեցիկ և քերթերից «Չարթոն»ի հիմնադրման 80-ամյակը, ընդամենը 20 (ոմանք ասում են՝ 22) հոգու ներկայությամբ, որոնցից 6-ը՝ ելույթ ունեցողներ:

Այսօր է լինում, երբ դասկարգի թերթի դեպքը հանձնվում է բախտախնդիրների:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Խոհեր՝ 6-րդ համաժողովի ավարտին

Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովի արդյունքներն ամփոփելիս՝ ցինիկները վստահաբար դիտարկում են այն որոշումները, որոնք հաջող եւ անհավատալի փոփոխություններ են բերում հայաստանյայցի մարդկանց, օրգանավային ընկերությունները շահեցնում այսօր, հյուրանոցները, ռեստորանները, սրճարանները ու կազմակերպչական կազմակերպչությունները, ռեստորանները, սրճարանները ու կազմակերպչությունները՝ այսօր: Առավել ցինիկները դիտարկում են այն որոշումները, որ շահեցնում են միայն մի քանի մարդ, եղավ երկիրը կառավարող վերահսկող, «վերստիտուց», որին դասկանում է այդ «օբյեկտների» մեծամասնությունը, եւ արդեն, միայն ավելացնում են այն որոշումները, որ համաժողովը կազմակերպել էին հենց դրա համար:

Իսկ գործնադարները, ինչպես մի քանի օրվա չափումներին հավասարիմ՝ դիտարկում են մի քանի համարներ էլ սեպտեմբերի համար, թե Սփյուռքից ժամանածներից քանիստը քիզներ հետաքրքիրություն ցույց տվեց, քանիստը գործնական ֆայլ կատարեց Հայաստանում գործ ունեցող ուղղությամբ:

Իսկ հասարակ ժողովուրդը, թեև հոգնած ու ձանձրացած երկուսուկես տասնամյակ իր լսած ամբողջապահող-դրոյալիստական ելույթներից, այնուամենայնիվ դիտարկում են հիշատակի Մեծի սանն Կիլիկիո կաթողիկոսի արտասանած ինքնադատական խոսքերը երկրում իրող անարդարությունների եւ անառողջ մթնոլորտի մասին: Եվ սա՛ աված նույն այն ժողովրդին, որն առում է այդ մթնոլորտում, կամ արդեն չի առում... եւ, որը, հակադարձորեն, Արամ կաթողիկոսի խոսքերում դիտարկում են փոքրիկ ու զսնի՝ արդարացունը երկրից հեռանալու իր ցանկությանը...

Համեմատյալորեն, դեպք է անկեղծորեն ողջունել 6-րդ համաժողովի կայացումը ընդհանրապես, հակառակ կազմակերպչական որոշ թերություններին, քանի որ չի զսնվել, ավելի ռոս՝ չի գործում որեւէ այլ ձեռնարկ ու արժեքավոր ազգասիրական հանդիպումների համար: Ելույթները, երբեք հավաքվելու հնչած որոշ մեքեր ու գաղափարներ կարող են հետագա արձանագրությունների, մեքեր շարժող խորհրդանշանների լայն առիթ սալ Հայաստանի եւ Սփյուռքի մասնաճյուղներին: Եվ, կարծում են, հիմնականում հենց դա՛ է այս եւ նման հավաքների որոշակի նպատակը համազգայնական գործընթացներին:

Մինչ այդ, թուրքիկ անդրադարձումով 6-րդ համաժողովի բովանդակային կողմին՝ կարծում են ճիշտ կլինի առանձնացնել ելույթներից հասկալի երկուսը՝ Տան Կիլիկիո կաթողիկոսին եւ ՀՀ վարչապետին: Հակադիր մտեցումներով՝ մեկը զգացական, մյուսը՝ գործնական, սակայն երկուսն էլ նպատակադրված միտնույն թիրախի երկու կողմերին՝ ազգ-հայրենիքի եւ ազգ-դատությունը գաղափարներին, ավելի ռոս՝ այդ գաղափարների միջուկը գոյություն ունեցող կարեւոր արժեքներին:

Նախ դեպք է նեցել, որ կազմակերպչների թեթև, ռոս թեթև ձեռքով Արամ կաթողիկոսին սրվել էր Սփյուռքի միանձնյա ներկայացնելու դեքը, որը նա կատարեց նախանձելի վարդապետությամբ, իր խոսքի մեք խնայելով այս դահլիճ չխոսկան հարսի կարգավիճակում զսնվող ՀՀ-ի անկախության սեպտեմբերը՝ համահայկականության ստույթի մեք: Անեղութ, Արամ կաթողիկոսը, օգտվելով իրեն սրված դատաբանությունից ու մանավանդ Ամենայն հայոց հայրապետի՝ խոսքը գործի վերածելու հնարավորություններից զրկված լինելու կազմակերպումներից, ճիշտ արտասանական կատարեց՝ հասկալի ինչ վերաբերում է ահագնացող արտադրության, «փաստության» (կոռուտցիա) անհասանելի ընթացքին, Հայաստանի նկատմամբ Սփյուռքի եւ Սփյուռքի նկատմամբ Հայաստանի դատաբանականության բացակայությանը եւ նման հարցերի: Սակայն կաթողիկոսը հակասության մեք էր ինքն իր հեք (միշտ ասել են՝ Արամ կաթողիկոսի ճառերն ու փորձերը դեպք է կարգալ եւ ոչ թե լսել), երբ ասում էր, թե զեղեցիկ լողունգներով դեպք չէ խանդավառվել, սակայն առաջինը ինքն էր խանդավառներն զեղեցիկ լողունգներ արտասանում: Ու երկրորդ՝ խոսում էր արտադրող կանգնեցնելու մասին, սակայն երկրորդական էր համարում քիզներ զարգացման առաջնահերթությունը մեր երկրում, որը, ավելորդ է բացատրել, գլխավոր զեմն է աղբարության դեմ դայաբի, որը, հասկանում ենք, հիմնական դատաբան է արտադրողի: Երրորդ՝ ամդագոռոռո հայտարարություններ էր անում ազգային միասնականության մասին, սակայն, հակառակ «երթարակականության» երեւոյթին, գործնական կյանքում անզիջում կեցվածք է դրսեւորում ազգի արտադրականության գլխավոր դատաբաններից մեկի՝ Հայ եկեղեցու երկփեղկվածության նկատմամբ, հասկալի գրավված եւ մրցակից թեմերի հարցում: Ինչպես ասում են՝ զանգ կախելը միշտ ավելի հեք է, քան հարց լուծելը:

Գալով մեր՝ ի դատեցնել «հարց լուծողներից» երկրորդին՝ վարչապետ Կարեն Կարապետյանին, երկրի սեքսական զարգացման եւ դրա մեք Սփյուռքի ներգրավման դրոյթների նրա ներկայացումը, մանավանդ գարդ արձանագրված ֆաշիզմական ցուցանիշների մասնուցմամբ, ըստ ամենայնի գրավիչ ու համոզիչ էին: Սակայն դրանց հետագա իրագործման եւ սեպական զարգացման (sustainability) խնդիրը, հասկալի ներդրումները անվստահության ներկա մթնոլորտում, եթե ոչ կասկածելի, աղա սարակուսելի է դժբախտաբար:

Մնում է հուսալ, որ առաջիկա ամիսներին ակամափես կլինենք երկրի խելամիտ կառավարման եւ ազգ-դատությունը գաղափարի իրականացմանը սանող գործնական ֆայլերի:

ՎԱԿՈՒՄ ԵՎ ԵՆՏԵՄԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԻԵՍԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հայաստան-Սփյուռք կամ «սեփիդ մեռնեն, Հայրենիք»

Մղասել, որ այս անգամ «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովը արթեր կլինեք նախորդներից, իհարկե, անիրատեսական է, եթե նկատի առնենք վերջին արթների համանման հանդիպումները, Հայաստան-Սփյուռք աշխատանքում մոտեցումների անփոփոխությունը, Հայաստանի ներսում իրող մթնոլորտի եւ մեքումների անփոփոխությունը: Առաջին: Այդ, առաջին Հայաստանի եւ Սփյուռքի կառուցողական զգացումներին հային-հանգրվանային մակարդակի են եւ այդպես կլինի արթներ, քանի Հայաստանն իր ներսում դեռեւս չի առանձնացրել իր խնդիրները, չի արտադրել հիվանդությունները եւ չի հայտարարել, թե դրանցից որոնց բուժման մեք է սեքում Սփյուռքի մասնակցությունը:

Մղասել, որ բազմադեմ Սփյուռքը երեք օրում կկարողանա կողմնորոշվել եւ Սփյուռքի ինֆրակառավարման, եւ Հայրենիքի վերեք բուժելու օրակարգի վերաբերյալ՝ առնվազն իրատեսական չէ: Եւ ոչ էլ ինչ՝ որ թղթերի վրա գրված կեքերը կամ կարգախոսներն են գործնականում հարցեր լուծելու երաքսիփ:

Զդարսավորեցնող-չմասնավորեցվող-անհասցե խոսք է, երբ ասում են՝ ներդրումներ արեք, մեքահարուս սփյուռքահայ հայրենակիցներ: Հասկանալի չէ նաեւ, թե ինչ սեք կսանա «Հայաստան-Սփյուռք» վեքերող համաժողովի

Խոհեր Անկախության օրով

Դժվար է Հայաստանի անկախությունը համարվելով վաղերացած տնական օրը նսեղ համակարգչի մոտ եւ գրել այն մասին, թե որքան դրոյթն ունի կամ որքան դրոյթն է կուսակել երկիրը անկախության 26 արթների ընթացքում: Մանավանդ բոլոր սեպակի դրոյթներով հանդերձ՝ անկախ դեքության մեք կեքությունը բոլորս ենք մեր ներսում փայտալում եւ ուրիշ կենսակեքը հիմա չենք էլ դատկերացնում մեք համար: Համեմատյալորեն՝ ճիշտ է գրել այն, ինչ չես զսնի տնական զեղուն ուղեքներում, որոնց դատկար երեք չգագվեք՝ ոչ Նաբաբուրում, ոչ Անկախության առթիվ դատեքնական ու ոչ դատեքնական ընդունելություններում: Գունարած՝ տնին խորհուրդ հաղորդեքին նաեւ այն 1800 սփյուռքահայերը, որոնք «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովից հեք դեք չեն մեկնել երկրից ու Հայաստանի հայերի հեք միատեղ, լավ եղանակի առկայությամբ ընթեքսեքին Հայաստանի անկախության ֆանվեքերող արեղարձը:

մեքը, որը դեք է վերաբերեք Հայաստանի սեքսական կյանքը ոսփի կանգնեքներում, այն ասեքան հասկեքրած լինեք, դեքաքաքսում կատարած լինեք, որ մնար համաժողովում դեքերը կատարելու խնդրանք ներկայացնել մեք համայնքներից զոնե մի ֆանիսին, դա կլինեք բոլորովին նոր մոտեքում:

Թե չէ այնպես՝ իյուր եկած սփյուռքահայերի համար իհարկե լավ էր վերսին սեքան իրար ու Հայրենիքը, Սփյուռքի կուսակցությունների ներկայացուցիչները հարաքերվեքին իրենց հայաստանյան կուսակցիցների հեք, ղեքվեքին երկրով ու Արցախով, «հայրենիքի կյանքին մեքներ»-ի արաքերման ռոս առարկայական առիթներ ունեքան, ու կոնկրեք իրաքեքին էլ դա՛ բավական փող ծախսելով երեք օրում Հայաստանում:

ՍԱՆՈ ՉԱՏՄԱՐՅԱՆ

Նյու Յորք

ՄԱԿ-ի դիմաց գոչում էին հայ, ֆուրդ, հույն ցուցարարները

Այս արթի Նյու Յորքում ընթացող ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի 72-րդ նսաքեքանում իրող մթնոլորտը հարիր էր աքսարհում իրող ֆաղափական խառնաքփոքին: Գլխավոր ինքրիզը Թրամպին էր, ով որդեք ԱՄՆ նախագահ իր առաջին ելույթում բաց սեքսով մեք Հյուսիսային Կորեայի վերացման հավանականության մասին, եթե այն չդադարի իր միջուկային փորձարկումները: Սակայն աքսարհի առաջնորդների ամենամյա ներկայացուցչական այս հավանում իր անվան ռուքը սեղծված ակամաղալիքին վարկանիքով Կիմ Զեն Ինին գրեք չէր զիջում Թուրքիայի նախագահ Էրդողանը, ով ՄԱԿ-ում հավասարազրկված մեքիայի ամենաորոնվող անձերից էր: Ամերիկյան հանրային (PBS) հեքոսասալիքի լրագրող Զուդի Ուդրաֆի հեք զրույցում նա հայքնեք, որ իր թիկնադահներին համար զինհանդերձանք զեմնելու միլիոնների արժողության դատանակված ծոյթունը չեղարկելը նեքանակում է այն, որ Ա. Նախանգները այդ հանդերձանքը սրամարելու է ֆուրդ

ահաքեքիչներին: Էրդողանն աղա առանց ասք թարքելու հայքնել է PBS-ի մեքնաքանին, որ Թրամպին իր հեք հեքախոսազրույցի ժամանակ ներողություն է խնդրել Վաքինգտոնում իր թիկնադահների միջադեքի եւ դրան հեքսեպ լարվածության համար:

Էրդողանը՝ քաղաքական աշխարհի անհրաժեքտ չարիքը

էՂԿ

50 տարի բեմում

էՂԱ

Անկախ Զրդատանի հարցը եւ անվտանգալին միջալվարը... էՂԳ

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Անհրաժեշտ անմատչելիս

Երբ նոր եկած էի Հայաստան, կարգ մը արտօրինակ երեւոյթներու կողմէն, զիս զարմացուցած էր դեղատոմսերու մէջ դեղերու վաճառման ձեւը, երբ յաճախորդներ հաշիկներով կը գնէին՝ 4, 6, 10... դեղահաս, առանց լման տուփը գնելու: Դեղագործն ալ վարժուած՝ տուփը կը բացարեւել տալով անոր համար որ մարդոց համար լրիւ տուփ մը գնելը մասշտաբի չէ, հակառակը Սուրիոյ, կամ այլ երկիրներու, ուր դեղատուփին թաղանթներուն վրայ չեն մասնատուած:

Տեղական արտադրութիւն, թէ ներածուած, անհրաժեշտ է որ թանկութիւնը արտադրողէն եւ ներածողէն անելի տղառողի մասին մտածէ: Դեղը բան մըն է, որ չարահաւանի մէջ չէ ենթակուի ֆահաճ գործարարներու եւ գործակալներու կողմէ:

Հայաստան հաստատուելու ի վեր դեղերու Սուրիայէն կ'աղաղակուի, որովհետեւ գիններու հսկայ արբերութիւն կայ: Անցեալները դարձեալ ծրար մը արբեր սեսակի դեղեր հասան ինծի, անմիջապէս անոնց վրայի գիները հաշուելով, 20 տուփ արժէքի տուփը գնելու համար երբ 12 տուփի, դասկերացուցեմ, միայն 12 տուփ, այսինքն 6000 դրամէն թանկ: Երբ բարեկամ բժիշկի մը ցոյց տուի, Հայաստանի մէջ ծախսուող անոնց համազօր դեղերուն գիները հաշուելով, նկատեց որ այստեղ գրեթէ հինգապատկեալ եւ նոյնիսկ անելի թիւի արժէք: (Ի միջի այլոց, Լիբանանի մէջ ալ դեղորայքը թանկացած էր անհրաժեշտ գիներուն հետ կը մըցի: Դեղ մը, որուն կարիքը ունէի եւ Հայաստանի մէջ անգտանելի էր, Պէրլու դիմեցի, ըսին որ 83.000 լ.ո. կարծէ, 55 \$: Սփողուած Սուրիա դիմեցի եւ դեղը հասաւ, գինը 650 ս.ո., այսինքն 1.2 \$, մէկ տուփէն փչէ մը անելի...)

Սուրիոյ մէջ վաղուց, նախագահին կողմէ «Կարմիր գիծ» նկատուած է հացին եւ դեղերուն գիները, երկու կենսական նիւթեր, որոնց գիներուն հետ «խաղալ» խստիւ արգիլուած է: Ի դասին Սուրիոյ, դաստիարակ այս եօթ տարիներու ընթացքին եւ ցայսօր, Սուրիոյ մէջ արտադրուած դեղերը կը մնան մասշտաբի, նոյնիսկ եթէ անոնց բաղկացուցիչ նիւթերը համաշխարհային գիներով ած արձանագրած են, քանի որ թանկութիւնը լրջօրէն կը հսկէ եւ որեւէ ոսնձգութիւն խստիւ կը դատաւար: Նոյնիսկ, եթէ համաշխարհային սակէն նուազ վաճառուելով վնասի բաժին մը կայ, թանկութիւնը ինք իր վրայ կը վերցնէ այդ վնասը, միայն թէ ժողովուրդը չտուժէ:

Տակաւին, Հայաստանի մէջ, նոյն դեղերը արբեր արտադրողներու, նոյնիսկ արբեր փողոցներու մէջ, արբեր գիներով կը վաճառուին: Պետական հսկողութիւն չկա՞նք գիններու վրայ, եթէ ոչ այլ նիւթերու դատարարին, սակայն դեղերը թանկ էր թանկանալու հակապետի սակ ըլլան, թէ չէ իրաֆանչիւրը իր ուզած գինով կը վաճառէ եւ ժողովուրդը կրակի մէջ կ'իյնայ, մասնաւորաբար չհաւորները:

Սարդ կրնայ մաշած կօշիկով ելլալ երթալ, կամ բարբառով միս չուտել եւ չոր հացով բաւարարուիլ, սակայն չի կրնար առանց դեղի մնալ եւ առողջութիւնը վստահել:

«Ազատ շուկայ» հասկացողութիւնը թանկ չէ անիւրաքանակ վիճակի վերածել դեղերու տուփին, որոնք քանի մը ձեռքէն անցնելէ ետք կը հասնին գործողի եւ անուրաքանակ այդ ձեռքերը թանկ օգտուին, քանի որ տուփային իրենց բաժինը բարդելով եւ ուղեւորներով անոնց վաճառման գիները:

Սղառողի դատարար թանկանալու մարմին մը կայ յուսամ, որուն առաջնահերթ դատարարութիւնը ըլլալու է, իսկապէ՛ս եւ գործնականապէ՛ս ժողովուրդին «Յաւը սանիլ», որովհետեւ Հայաստանի լեզուական արտադրութեան ամենագեղեցիկը եւ ամենամարդկայինը միայն խօսք չըլլայ:

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՅԱՆ

Գյումրի

Գյումրին այս օրերու ինչպէ՞ս է

1960-ական թվականների վերջին խորհրդային Լեւոնականում կար 32-33 հանրակրթական միջնակարգ դպրոց: Իսկ արդեն 80-ականների վերջին, այսինքն ընդամենը ֆան սարվա ընթացքում, այդ թիվը մոտավորապես մեկուկես անգամ ավելացել էր: Էլ չենք ասում ամեն դպրոցում զուգահեռ դասարանների թվի ու աշակերտների ընդհանուր քանակի մասին:

2003-2004 թվականներին Հայաստանի իշխանությունը դպրոցական համակարգի բուռն «օղջնալացում» իրականացրեց՝ որոշակի թվով հանրակրթական դպրոցներ միավորելով, միացնելով այլ դպրոցների: Հանրապետության երկրորդ մեծ ֆալսիֆ, որտեղ ավերիչ երկրաշարժից ու հաջորդած ԽՍՀՄ փլուզումից հետո գեթ մեկ գործարան այդպես էլ չվերականգնվեց, դպրոցների թվի փոփոխությունը հարցում ինչպե՞ս էր առաջնություն սրվեց: Կրթության մարզային վարչության ղեկավար 2004 թ. օգոստոսյան մամուլավարձական խորհրդակցությունում զեկուցեց, որ ՀՀ կառավարության որոշմամբ հանրապետությունում միավորված 35 դպրոցներից 17-ը Հիւսիսում են: Այդֆանի վերախմբավորում-միավորումներով եւ հետո՝ մարզի Արթիկ ֆալսիֆում թանկատեղ 1, Գյումրիում՝ մոտ մեկ տասնյակ դպրոց: Հընթացք ֆալսիֆ դպրոցների անվանացանկից վերացան նաեւ Հովհաննես Թումանյանի, Խաչատուր Աբովյանի, Մկրտիչ Արմենի, Հովհաննես Հիւսիսի, Հակոբ Պարոնյանի, Անանիա Հիւսիսացու անունները...

Ինչ-ինչ, բայց այս գործը մեր իշխանությունների մոտ լավ է ստացվում: Դպրոցներ միավորելու հերթն այժմ Կարեն Կարապետյանի կառավարությանն է, այս դեպքում նաեւ վարչապետի նախաձեռնմամբ ՊՈԱԿ-ների թվի կրճատման սրընթաց ֆայլերի համատեքստում: Ներկա ուսումնական տարվան նախորդած մեկ ամսվա ընթացքում Հայաստանում գոր-

Հայաստանում դպրոցների թիվը արժանապատե՞լ է նվազել

Տարածված է միջոցառումները և արտադրությունը

ժողովրդի որոշմամբ վերականգնվող լուծարված երեւի 13 թեքական դպրոցներից 4-ը դարձյալ Հիւսիսի մարզում են: Գյումրիում տարիներ առաջ կարճ փորձարկումից հետո կազմավորված 7 ավագ դպրոցներից 3-ն այժմ ոչ միայն չեն թափանցել այդ կարգավիճակը, այլև ընդհանրապես դադարել են առանձին կրթական հաստատություններ լինելուց: Այսպես, ֆալսիֆում լավագույններից մեկը համարվող եւ նախորդ միավորումների ժամանակ մի անգամ արդեն մեկ այլ դպրոց իր մէջ ընդունած 3-րդ ավագ դպրոցը կազմակերպողներ լուծարվել ու իր շենքով, տարածքով եւ ամեն ինչով հանձնվել է «Հիւսիսի թեքական համալսարան» հիմնադրամին՝ «նախապայման ցեղանկարագին օգտագործելու համար»: Ու չնայած խնդիր է դրվել աղափոխել այստեղ սովորողների բնականոն ուսումնառությունը նվազ հիմնադրամում, բայց եւ որոշմամբ դադարեցվել է դպրոցում նոր սովորողների ընդունելությունը: Ըստ տեղեկությունների, կրթօջախը կմիավորվի Հիւսիսի համալսարանի մինչ այդ գործող երկու մյուս ավագ դպրոցների հետ: Այլ դպրոցների են միացվել նաեւ Գյումրու «Բալասոն», համար 42, Արթիկի համար 7 ավագ դպրոցները:

Նման հարցերում թեքական չինովների չափազանց քանակագրվածությունը թվում է անժխտելի է, բայց ակնհայտ է նաեւ դպրոցների թվի նվազման, ամենից առաջ, առարկայական դասձառը: Վերը նվազած 2004 թ. մարզային օգոստոսյան մամուլավարձական խորհրդակցությունում ԿԳ նախարարության հանրակրթության վարչության ղեկավար Կարեն Կարապետյանը 1991 թվականին ՀՀ բոլոր հանրակրթական դպրոցներում սովորում էր 595 հազար աշակերտ, ապա 2003-2004 ուսումնական տարվա սկզբին, փաստորեն օղջնալացման իրագործումից առաջ, հանրապետ-

ության աշակերտների թիվը կազմում էր 495 հազար կամ ուղիղ 100 հազարով թանկատեղ: Ել սա՞ դեռ 2004 թվականին...

Դեռ այդ ժամանակ միջոցառակահից բացի կատարված նաեւ, այսպես կոչված, ներդրողական օղջնալացման, այսինքն դասարանների միացման միջոցով մարզի դպրոցներում թանկատեղ էր 182 դասարան, նյութական ծանրագույն թանկատեղ ունեցող մարզում մեկ ուսումնական տարում աշխատանքի գրկվել էր 1000, կրկնում եմ՝ հազար մանկավարժ, 600-ից ավելի խնդիր էլ դրված էր հաջորդ ուսարվա համար... Եթե է, դա առաջին ծանրագույն փուլն էր: Բայց բնակչության մինչեւ այժմ չդադարած արտադրող, դրա հետ մեկտեղ դպրոցի նկատմամբ տարեցարի վարվող կոչ ֆինանսատեքստական ֆալսիֆանությունը այդ օղջնալացումը դարձրել են ինքնակա շարունակվող գործընթաց: Առանձնապէս մտահոգիչ իրավիճակ է տարեցարի կարծես թէ մարդը գյուղական դպրոցում՝ իր երկրորդը, ետակոմը, արդեն փչ է մնում ֆառակոմը դարձող դասարաններով, հաճախ այս կամ այն դասարանի բայցալայությանը կամ 1-2 աշակերտանոց դասարաններով:

Ու ամեն ուսարվա սկիզբը սերտային վիճակ է առողջողով տղասող դպրոցական հանրային, իր չնչին վարձատրությունից իսկ գրկվելու վստահին ենթակա ուսուցչի համար. այս տարի՞ ինչ է լինելու: Սրան էլ գումարած՝ դպրոցին, սնորհին, ուսուցչին ներողը, գնալով ավելացող թոքարարություն ու այլ անմիջ ձեւակոմություններ թանկատեղը քան է, իրական օգնություն ու աջակցություն ցուցաբերող՝ փչ:

Էլ ի՞նչ ուսման որակ, էլ ի՞նչ ուսուցչի սիրտիակալ, էլ ի՞նչ տղամարդ դասատուների ֆանակ ու տղամարդու դաստիարակություն՝ մեծամասամբ կին ուսուցչիներին ուներին թողնված դպրոցում:

«Երդողան եւ Ալիեւ, հեռացե՛ք» ...

1 Մի ֆանի ժամ անց Մոխրակի տունը Yahoo-ի իր թղթակցի միջոցով թանկատեղ թանկատեղ Երդողանը թանկատեղ ուներ, որ Պոլսիցի հետ հաջողված «ներդրություն» հնարք կատարեց նաեւ ամերիկյան նախագահի թանկատեղ: ՄԱԿ-ի նստաքառանում ոչ թանկատեղ անհեթեթ եւ զավեցալի վիճակում էր հայտնվել նաեւ Արթիկցու նախագահ Ալիեւը: Սուլթանական ընտանիքի՝ ամուսին-սկիկն-դուստր ֆլեւեռող ՄԱԿ-ի դահիլիանում անցնող-դարձող թանկատեղ «թանկատեղների» ուսարթության կենտրոնում էր հայտնվել: Չորեքաթի առաջնայան Ալիեւի ելույթի ընթացքում ՄԱԿ-ի շենքի դիմաց հավաքված հայ ցուցարարները վանկարկում էին՝ «Ալիեւ, դիկսատու», «Ալիեւ, ֆալսիֆ», «Արցախ-Հայաստան» լուրուրները: «Հավաք հանուն ազատու-

թան» խորագրով ցույցին մասնակցում էին ամերիկաքանակ տասնյակ հայեր, ֆրդեր, հույներ, կազմակերպմամբ՝ Հյուսիսային Ամերիկայի ֆրդական միասնություն, «Զեվոֆ» հիմնադրամի, «Նոր Անգլիայի ֆրդեր» միասնության, ԱՄՆ Արեւելյան ակի Հայ դասի հանձնախմբի, Ամերիկայի հունական խորհրդի: Ցուցարարների դիմացից անցնող միջազգային թանկատեղությունների խմբերի ուսարթությունը դեղի իրենց էին շեղում «Երդողան, հեռացի՛ր», «Երդողան-տեռորիս», «Երդողան-իսի» մեքաֆոնային կոչերը: Անցնողներին բաժանվող թղթերում ասվում էր. «Ձեր ձայնը բարձրացրեք ընդդէմ բռնատիրության, ռասիզմի եւ անհանդուրժողականության: Երդողան եւ Ալիեւ, դուք անցանկալի եք Մ. Նախագուներում»:

Մարդկային կրթագիտական «Ալիեւների կրթագիտական» Ամերիկայում գործող մասնաճյուղը եւ մեկ առ մեկ վեր կհանվեն դրա երկար թանկատեղ օգտող մարդկանց անունները: Այն, որ Ռաբբի Մարտինիերը այդ «կեղտոտ փողերի վաճառման» քանկատեղներից է, կատարած արդեն չի հարուցում: Այս օրերին նրա ջանքերով կազմակերպվեցին Իլիան Ալիեւի հանդիպումները Ամերիկայի ազդեցիկ հրեական կազմակերպությունների, Հրեական միջազգային կոնգրեսի, Եվրասիական հրեաների թանկատեղության կոալիցիայի, Հյուսիսային ամերիկայի հրեական ֆեդերացիայի եւ Նյու Յորկում գործող հրեական կազմակերպությունների դեկլարացիաների հետ: Մահմեդական եւ ֆրիսոնեա համայնքների միջուկ փոխընթացման քառանկներում Ռաբբի Մարտինիերը կազմակերպել էր նաեւ Ալիեւի անձնական հանդիպումը ԱՄՆ ավեսարանական եկեղեցու լիդերների հետ: Ռ՛ր եք, հայ ավեսարանականներ:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

5,5 տկոս սնտեսական ակտիվության աճ՝ ն՞ր ճյուղերի շնորհիվ եւ բնակչության վրա ի՞նչ անդրադարձով

Տարվա առաջին ութ ամիսների արդյունքում Հայաստանի սնտեսական ակտիվությունն աճել է 5,5 տկոսով: Եթե նկատի ունենանք, որ հունվար-օգոստոս ժամանակահատվածը տարվա երկու երրորդն է, ադա միանգամայն իրատեսական է տարեկան արդյունքով 5 տկոսի մոտակայքում սնտեսական աճի ցուցանիշ ունենալու հավանականությունը: Համեմայնդեդա, զոնե այս դադի դրությամբ չեն նշանակում ներքին եւ արտաքին աշխարհից եկող ռիսկեր, որոնք կարող են բացասաբար ազդել սնտեսական այս՝ համեմատաբար բարձր աճի ցուցանիշի վրա, ինչդեա դա եղավ անցյալ տարվա վերջին ամիսներին:

Տնտեսական ակտիվության աճի մասին խոսելով հարկ է ընդգծել դրա հիմնական դրական կողմը՝ արդյունաբերության աճի բարձր տեմդը: 2017-ի հունվար-օգոստոսին արդյունաբերական արտադրանքը շարունակում է երկնիշ աճ արձանագրել՝ 12,4 տկոս: Միանշանակ է, որ խոսել սնտեսական աճի որակական փոփոխության մասին առանց արդյունաբերության, անհնար է: Արդյունաբերության աճին նդաստող գործոնների մասին խոսելով, հարկ է նշել արտաքին բարենադաս միջավայրը՝ մետաղների բարձր գները, որոնք նդասում են հանաբարդարության ծավալների ավելացմանը եւ մեր հիմնական գործընկեր երկրների, ամենից առաջ Ռուսաստանի սնտեսական կայունացումն ու փոքր աճը, ինչը նդասում է մեր դասաստի արտադրանքի թողարկման եւ իրացման ծավալների ավելացմանը:

Տնտեսության մյուս ճյուղերից ծառայությունների ծավալն աճել է նույնդես

12,4 տկոսով, առեւտրի ծավալները՝ 12,3 տկոսով: Ծառայությունների աճի մեջ զգալի դերակատարում է ունեցել զբոսաշրջության աճը՝ զբոսաշրջիկների թվի էական ավելացումը, ինչի արդյունքում էլ ավելացել է մասնուցվող ծառայությունների ծավալը:

Առեւտրի Երջանառությունը չնայած ութ ամիսների արդյունքում աճել է, բայց օգոստոսին հուլիսի համեմատ նվազում է արձանագրել, ինչը, թերեա, նույնդես բնական դեպք է համարել: Օգոստոս միսը սնտեսադես դասիվ ամիս է, քանի որ հարյուր հազարավոր մեր հայրենակից-

ներ իրենց հանգիստ են անցկացնում Հայաստանից դուրս, որն էլ բացասաբար է ազդում առեւտրի ծավալների վրա: Առեւտրն, իհարկե, հավելյալ արժեք չի ստեղծում եւ նրա աճի միակ դրական դադն այն է, որ վկայում է բնակչության կողմից գնողունակ դադանջարկի ավելացման մասին:

Ինչ մնում է տնտեսության մյուս երկու ճյուղերին, ադա անկումն այստեղ շարունակվում է՝ գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը նվազել է 9,4 տկոսով, Եինարարության ծավալը՝ 8 տկոսով:

Գյուղատնտեսության համախառն ծավալները թեա օգոստոսին հուլիսի համեմատ աճել են 65 տկոսով, բայց զիջում են անցյալ տարվա հունվար-օգոստոսի ցուցանիշներին: Եինարարությունում ակնկալվող աշխուժությունն այդդես էլ տեղի չի ունենում, իսկ խոտեր ներդունալին ծագրերը՝ չեն սկսվում:

Այնուամենայնիվ, հիմնականում Ենորիվ արդյունաբերական արտադրանքի աճի, ավելանում են Հայաստանից արտահանման ծավալները, իսկ բնակչության կողմից գնողունակ դադանջարկի ավելացման արդյունքում էլ՝ ներմուծումը: Արտահանումն աճել է 21,7 տկոսով, կազմելով 1 մլրդ 383 մլն դոլար, իսկ ներմուծումը՝ 26 տկոսով, կազմելով 2 մլրդ 497 մլն դոլար: Արտահանման ծավալների աճի այս տեմդի դադադան ման դարագայում տարեկան արդյունքում

այն կզերագանցի 2 մլրդ դոլարի սահմանը:

Ինչ վերաբերում է բնակչությանը առավել հուզող միջին ամսական աշխատավարձի ցուցանիշին, ադա այստեղ դեռեա լուրջ տեղաշարժ չկա: Միջին ամսական աշխատավարձն անցած 8 ամիսների ընթացքում ավելացել է ընդամենը 2,5 տկոսով, կազմելով 190 հազար դրամ: Հարկ է նշել, որ այս թվի մեջ ներառված է նաեւ եկամտային հարկի ցուցանիշը, ինչը նշանակում է, որ այսդես կոչված «մաքուր» աշխատավարձը մոտ մեկ քառորդով ավելի փոքր գումար է կազմում: Եթե մասնավոր հատվածում միջին աշխատավարձն աճել է 3,5 տկոսով, կազմելով 226 հազար դրամ, ադա դեսականում գրեթե ամփոփոխ է մնացել՝ կազմելով 160 հազար դրամ:

Բնական է, որ 5,5 տկոս սնտեսական ակտիվության աճի դարագայում դեպք է սոցիալական հետեւանմների ակնկալիքներ լինեն: Եթե իրատես լինեմք, ադա մեկ եւ անգամ երկու տարվա ընթացքում այս տեմդով սնտեսական աճի ցուցանիշը բնակչության ընդհանուր վիճակի վրա նկատելի դրական ազդեցություն չի կարող ունենալ: Սակայն, դեսության կողմից սոցիալական որոակի բարելավումները զոնե եկող տարվանից սկսած դեպք է իրագործվեն, առավել եա, որ վերջին երկու տարում աշխատավարձերի եւ կենսաթոակների բարձրացում տեղի չի ունեցել:

Հայաստան-Թուրքիա. ո՞վ ավելի Եաս ունի մյուսի կարիքը

ՄԱԿ-ի ընթացիկ նստաշրջանում ՀՀ նախագահ **Արթուր Սարգսյանը** հայտարարեց, որ «Հայաստանը Թուրքիայի կողմից Հայոց ցեղաստղանության ճանաչումը երբեք նախադայման չի համարել այդ երկրի հետ հարաբերությունների կարգավորման համար: Ավելին, հենց Հայաստանի նախաձեռնությամբ 2009-ի հոկտեմբերին ստորագրվեցին Յյուրիխյան արձանագրությունները, որոնք Անկարան մինչեւ այժմ չի վավերացրել: Անկարան վավերացման համար առաջ է քառում անհեթեթ եւ դրանց միանգամայն անհարիր նախադայմաններ: Թուրքիայի դեկավարությունը սխալվում է՝ կարծելով, թե կարող է Հայաստանին դադել դասանդի վիճակում եւ այդ փաստաթղթերը վավերացնել ըստ իր հարմարության: Դրական տեղաշարժերի տեսական բացակայության դայմաններում Հայաստանը կարող է չեղյալ ճանաչել այդ փաստաթղթերը», ասել է Սարգսյանը:

դասանդը, մինչդեռ վավերացումը կստեղծեր նոր իրավիճակ, ԼՂ հակամարտության կարգավորման հնարավորություններ եւ կամրադդեր Թուրքիայի դիրքերն Անդրկովկասում: Բայց Անկարան այն ժամանակ իրեն Եաս վստահ եր զգում եւ կարծում եր, թե շուտով Եվրոմիություն կմեմի որդես ՆԱՏՕ-ի անդամ երկիր եւ Անդրկովկասում Արեւմուտքը ներկայացնող դաստիարակի դեր կխաղա: Նախագահ Ալիեւը կարծում եր, որ Ռուսաստանի հարավում մինչեւ Կասուրից ծովը հասնող Թուրքիա-Վրաստան-Ադրբեջան դաժինում Թուրքիան գլխավոր դեր կխաղա:

Բացի դրանից, Թուրքիան հնարավորություն կստանար կաղվել միջինասիական թյուրքալեզու ժողովուրդների հետ: Ղազախական եւ թուրմենական էներգակիրները հնարավոր կլինեւ Եվրոդա հասցնել Ռուսաստանը Երջանցելով: Նման սցենարը ԼՂ հակամարտությունը կսաներ

թուր-վրացական դաժինի թիկունք, հնարավորություն ստեղծելով ժամանակի ընթացքում հայերին դուրս մղել Արցախից: Բաբուն համոզված եր, որ տարածաշրջանում Մոսկվայի ազդեցությունը կթուլանա: Ադրբեջանը ժամանակի ընթացքում ընդունեց Թուրքիայի օգնի իր որդեգրած ռազմավարության սխալականությունը, որը Բաբուն թույլ չսվեց ժամանակին փոխել դիրքերումը, երկխոսություն սկսել հայերի հետ, ինչը ընդհանուր առմամբ կհամարաստիաներ երկրի ազգային Եահերին, քանզի ծայր առան իրադարձություններ, որոնց մասին չէին մտածել Բաբուն:

Սկզբում Անկարան «արաբական զարման» գործողությունների մեջ ներգրավեց Հյուսիսային Աֆրիկայում եւ Արեւելյան Արեւելյան, իսկ հետո ներառվեց Միդիայի ճգնաժամի մեջ: Թուրքիան սկսեց վերածվել Ուկրաինայի. բացի իր հարավային սահմաններում դաժերագմի մեջ

ներառվելուց, քաղաքական կոնվուենտի ասղարեզ դարձավ հենց երկրի արեւելյան կողմը միաժամանակ թե՛ քրդերի եւ թե՛ «Իսլամական դեսության» դեմ: Աստեղծված աշխարհաքաղաքական ջրադոսյսի ընթացքը փաստրեն անհնար է կասեցնել:

Իրաբյան Զրդեսանում սեղեսնքերի 25-ին կայանալի անկախության հանրաքվեն Թուրքիայի համար լավագույն դեպքում կավարսվի դաժնադեսականացմամբ: Թուրք եւ ադրբեջանցի փորձագեսները, որոնք անցյալում այդ խնդիրը համարում էին դրսից բերված սաղրանք, ներկայումս բացեիքաց արտահայտվում են: Սկսվել է մեծ քաղաքական խաղ, երբ դանթյուրիզմի եւ նեոսանաիզմի ծնած զավակ «նոր զավակի» առավել մերձավոր ազգականը Հայաստանն է, «Ռեզոնան» գործակալության կայրում գում է ռուս փորձագես **Սսանիսլավ Տարատը:**

Քաղաքականության մեջ դասախական ոչինչ չի լինում: Ահա թե ինչու ՀՀ նախագահը՝ Անկարային զգուակցնելով, որ կարող է չեղյալ ճանաչել Յյուրիխյան արձանագրությունները, փաստրեն հանդես է գալիս ուժի դիրքերից: Հայաստանը կարող է փակել դեպի Ռուսաստան եւ ԵԱՏՄ Թուրքիայի նախադարհները: Սակայն Թուրքիայի նախագահ Երդդանը դեռեա ունի մաներելու հնարավորություն, քանի որ Յյուրիխյան արձանագրությունները չեն առնչվում անդրկովկասյան այլ խնդիրների եւ մասնավորադես Ադրբեջանի հետ, նույն է «Ռեզոնան» գործակալությունը: Արեւմուտքը կարող է դա զմադատել, մանավանդ, որ Հայաստանին այլեւս չի դիտարկում բացառադես Ռուսաստանի հետ նրա գործակցության համատեստում, այլ ավելի շուտ Զրդական հարցի լուծման ասղարեզում կարեւոր գործոնի դեբում:

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏԱՆ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Թուրքիայի նախագահ Էրդողանի և Թայվանի նախագահ Թայվանի Երդողանի անկումն ու շնորհագրությունը արագալույս մի օր նույնպես ցնցող ու դիտարկարժան կարող է լինել, որքան անցյալում իր վերելքն ու փառքի արժանանալը: Արագալույս: Նրան գահընկեց անելու անցյալ արված ղեկավարական հեղափոխական փորձը: Առայժմ նա առաջ է քաշել ստանդարտային մեթոդ լի իր ֆաղափականությունը այնքան ժամանակ, որքան դիմանա իր վարչակազմը:

Նա շատ լավ հասկանում է, թե ո՞ր ուժերն են սնում եւ վերակենդանացնում սառը ղեկավարությունը եւ կարող է օգտագործել այդ ուժերին իր երկրի եւ իր անձնական փառասիրություններին հազարից ավել համար, բայց թվում է, թե նա մի բան անցնում է: Հաշվի չի առնում, որ իր վարած ներքին ֆաղափականությունը ամբողջովին հակասում է իր գլոբալ փառասիր-

ունակ ամենավստիքի ուժային միավորներն «Իսլամական ղեկավարություն» դեմ մղած իր ղեկավարում, միջազգային Թուրքիան նրանց ահաբեկիչներ է որակում:

Հակառակ Թուրքիայի շարունակական բողոքներին, եւ նույնիսկ թեմանակալ ստորագրություն՝ Սիրիայում, Վաշինգտոնը նախընտրեց ռազմադաշնակցություն դնել «հաղթող ձիու» վրա, հասկանալով, որ Թուրքիան խաղի մեջ մեկ է մեղ, անձնական շահը ղաշակում էլու համար, եւ ոչ թե հանուն Ամերիկայի եւ նրա դաշնակիցների կողմից ղեկավարվող մեկ ընդհանուր նպատակի համար: Հեղափոխական կարող է հնչել, բայց Ամերիկան Ասադի հարցում լեզու գտավ իր գլխավոր թեմանու՝ Ռուսաստանի, եւ ոչ թե իր դաշնակից Թուրքիայի հետ:

Վաշինգտոնն ու Ամերիկան լեզու չգտան նաեւ ֆրանկալիստ հարցի վերաբերյալ: Ամերիկան Թեհրանին միացավ հակառակվելով Իրանում սեղանների 25-ին նախատեսված ֆրանկալիստ հանրաժողովի անցկացումին, համարելով, որ այն կաղաչա-

րին Թուրքիան մեղադրում է հեղափոխական փորձ կատարելու մեջ:

Իրավական մյուս խախտումները կուսակցում են: Օգոստոսին նախնական ֆունկցիաներ զբաղվող երկրային հանձնաժողովը 19 հոգու դեմ (ներառյալ Երդողանի 15 թիկնադատները) մեղադրանք հարուցեց Վաշինգտոնում նախագահ Երդողանի այցելության օրերին խաղաղ բնակչության դեմ գործարկված բռնաբարձրների համար: Երդողանը զայրացած էր մեղադրանքներից եւ բավականին կծու խոսքեր ուղղեց Մ. Նահանգների դաշնակցության հասցեին:

Սեպտեմբերի վերջին նախատեսված Երդողանի Նյու Յորք կատարելի այցի նախօրեին, Ներկայացուցիչների դաշնակցության գործերի հանձնաժողովի նախագահ Էդ Ռոյսը (հանրապետական Կալիֆոռնիայից) եւ բարձրաստիճան անդամ Էլիոս Էնգելը (դեմոկրատ Նյու Յորկից) նախագահության նախնական հղելով ղեկավարության Ռեյս Թիլերտոնին, որդեգրեց նա թույլ չսա նոր բռնություններ

Երդողանը՝ ֆաղափական աշխարհի անհրաժեշտ չարիք

Երդողանի անձնակազմի կողմից Նյու Յորքում:

Միեւնույն ժամանակ Մ. Նահանգների ֆաղափական եւ ռազմական քաղաքականությունը ղախկենդան են առաջ ֆաշիզմը վերացնելու միջոցառումները ղեկավարող Թուրքիայի քաղաքական հողից՝ որդեգրելով հակաֆաշիզմի անհավասարակշռված ղախկենդանի:

Կարծես այս խնդիրները բավական չէին սեղ խրելու երկու երկրների միջև, այժմ էլ նոր իրավական զարգացումներն են առավել վաթարացրել հարաբերությունները: Թուրքիայի սնտեսության նախկին նախարար Ջաֆեր Չաղլայանի ու թուրքական բանկի նախկին ղեկավարի դեմ մեղադրանքներ են ներկայացված ԱՄՆ-ում՝ Իրանի դեմ վերջինիս սանկցիաները դավադրաբար խախտելու համար: Թուրքական կառավարության խոսքով Բեկիր Բոզդաղը բողոքել է մեղադրանքի դեմ ասելով, որ «Չաղլայանը ղաղադարձաբար ղաշակում է Թուրքիայի քաղաքական սնտեսության նախկին նախարար: Նա գործել է մեր երկրի եւ միջազգային օրենքի սահմաններում»:

Երդողանն ինքը հակադրվեց այս ղաշակական հայտարարությանը ասելով, որ Թուրքիան երբեք էլ համաձայն չի եղել Իրանի դեմ գործարկված սանկցիաներին: Տեղի է հարցնել, թե այդ ինչ սեսակի հարաբերություններ են գործում դաշնակիցների միջև, որ կողմերը կարող են ընտրել օրենքներից ո՞ր մեկը գործարկել, եւ ո՞ր մեկը՝ չկատարել:

Հեռախոսազրույցը նախադասարարական փուլն էր այս ամսվա վերջին կայանալի Թամի-Երդողան հանդիման, որի ընթացքում կողմերն ակնկալում են հարթել իրենց երկրների միջև գոյություն ունեցող թեժ սարակարծությունները: Այդ հանդիմանը կարող է նաեւ հնարավորություն ընձեռել Երդողանին սովորեցնելու իր ամերիկացի գործընկերոջը, թե ինչպես ղեկավարել իրավական համակարգը: Երդողանի ակնարկներն Ամերիկայի իրավական համակարգի մասին չափազանց զվարճալի են: Դրանք կարող են օգտագործվել մի լավ մոլորակային գլոբալ գործող նկարահանելու համար: «Դուք կարող եք մեծ ղեկավարություն լինել, բայց արդար ղեկավարություն լինելու համար անհրաժեշտ է, որ իրավական համակարգը գործի արդարեն», ասել է նա:

Թամի-Երդողան հանդիմանից հետո ամերիկացիները կդարձնեն, թե որքան արդյունավետ են եղել Երդողանի իրավական հարցերով հրահանգներն իր ամերիկացի գործընկերոջ համար:

Թարգմ. ՀԱՐՈՒՄ ԾՈՒՆԴԱՅԻՆԷ (The Armenian Mirror-Spectator)

Կրթաթոշակ եզրի ուսանողներին

«Ավրորայի» նոր նախաձեռնությունը

Ընդարձակելով իր գործունեությունը, «Ավրորա» մարդասիրական ընկերությունը նոր կրթաթոշակ է սահմանել եզրի ուսանողների համար, համագործակցելով Լամիա Հաջի Բաբարի՝ ծանաչված եզրի՝ մարդու իրավունքների

Լամիա Հաջի Բաբար

ակտիվիստի հետ: Լամիայի անվան կրթաթոշակը արեւելյան տարածքներում է իր օգտին նրա ղեկավարի (2014-ից սկսած) ընդդեմ ԻՊ-ին հարող ահաբեկիչների սեռական ռոնդոլություններին: «Գերությունից» նրան հաջողվում է փախչել 2016-ին, սակայն հայտնվում է ակնառայաբար մի դաշնում, որտեղ ղաղաքական մեծ վնասներ է ստանում: Ներկայիս Գերմանիայում նա ղեկավարում է հանուն եզրիների իրավունքների ծանաչմանը:

Նոր կրթաթոշակից առաջին օգտվողը լինելու է Մոսկվայի 18-ամյա ուսանող Արդ Սիրի Օմարը, որին ընտրել են ակադեմիական գերազանցության եւ Իրաքի որբերին կրթվելու հնարավորություն սալու նրա բուռն ցանկության համար:

Օմարը երկու արի սովորելու է Դիլիջանի UWC միջազգային կրթօջախում, որտեղ 82 երկրներից եկած երեխաներ են ուսում ստանում: Ս. Օ.

ՍՈՍՏՐԿ

Ամիրյանը՝ Շառլ Ազնավուր փողոց

Ժամանակի թելադրանքով սակավին ձայնաբերվում է Երեւանի առանձին փողոցների անվանափոխության հարցը, հասարակական եւ ղեկավարական օղակներում ֆննարկվում են առաջարկությունները:

Ահավասիկ մեկ առաջարկ եւս. արդարացի կլինի Ամիրյան փողոցը վերանվանել արդի աշխարհում ամենաճանաչված հայտնի, սիրված արհեստ եւ երգահան, արդող լեզու, մեծ Շառլ Ազնավուրի անունով: Եւստիպիս է՝ հայրենիքում նրա համար երախտագրեց գյուղերիցները վեհաբար արձան են դրել, մայրաքաղաքում հոյակապ կեցավայր-տուն կառուցել, հրապարակ անվանակոչել...

Հանրահռչակ Եւստիպիսի աշխարհն է դասվում ու մեծարում: 2017-ի օգոստոսի 24-ին Հոլիվուդի՝ հանրահայտ արվեստագետների փառքի ծառուղում, «Կենդանի կատարում» անվանակարգում, բացվեց Շառլ Ազնավուրի փառքի սաղո: Հանդիսությունը մասնակցում էր 93-ամյա կենսասեր մեր երգիչը...

Ուրեմն թող որ Հանրապետության հրապարակի վրա բացվող հիշյալ փողոցը նույնպես կրի մեծահռչակ հայտնի անունը: Եվ թող Ազնավուրի օրվա գորահանդեսներին բարձրախոսը ի լուր աշխարհի ազդարարի. «...Ահա Շառլ Ազնավուր փողոցով հրապարակ են մտնում մեր փառադան թանկի կուռ գորայունները եւ ռազմական սեխնիկան...»:

Անուշ, լավ է արժանավորաբար է հնչում...

ՍԵՐՎ ՍՆՆՈՒՅՆԷ Լրագրող

ություններին: Վերացնելով ակադեմիական աշխատողներին, գրողներին, դասավորներին, ֆաղափականներին, լրագրողներին եւ ինտելեկտուալ դասակարգերին, որոնք կարող էին համընդհանուր օգնական եզրեր ստեղծել Եվրոպայի ու ֆաղափակիթ աշխարհի հետ, եւ հանդուրժել նրա օսմանյան նկրտումները, նա սաստում է իր երկրի առավել հեռացմանը միջազգային հանրության աշխարհից:

Երդողանի բարեկամությունը Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հետ՝ ռուսական ռազմական ինֆրաֆրոնտի խփելուց հետո, նույնպես անկեղծ է, որքան իր ջանքերը վերահաստատելու իր հարաբերությունները ԱՄՆ նախագահ Դոնալդ Թրամփի հետ, իր անցյալ այցելության ժամանակ սեղի ունեցած շիա միջադեղից հետո:

«Դոյթըրգ» լրատվական գործակալությունը Ամերիկայից հաղորդում է, որ «Մ. Նահանգների նախագահ Դոնալդ Թրամփն ու Երդողանը հեռախոսազրույցի ժամանակ համաձայնել են շարունակել աշխատանքները հանուն ավելի ամուր կաղերի եւ արաժապարակային անվտանգության»: Զրույցը սեղի է ունեցել ամերիկյան իշխանությունների հասցեին ուղղված Երդողանի լուսանկարներից մեկ օր անց՝ կաղերն իր նախկին նախարարներից մեկի դեմ ամերիկյան մեղադրանքների հետ:

Մի շարք ֆաղափական հարցերի վերաբերյալ Ամերիկայի դեմ թունոս արաժապարակություններ թույլ տալուց հետո, Թուրքիայի առաջնորդը երեւի գիտակցել է, թե որքան են նախկին ռազմավարական դաշնակիցները հեռացել միմյանցից: Մ. Նահանգների եւ Թուրքիայի հարաբերությունները լարված են հասկաղես, որովհետեւ Վաշինգտոնը ղաշակում է Սիրիայում կրթվող YPG ուղի մարտիկներին, համարելով

յունացնի արաժապարակ: Միջազգային Վաշինգտոնը կամաչ ծանաղարհ է մարթել հանրավելին, վստահեցնում են ֆուրդ առաջնորդները:

Թուրքիայի հարաբերությունները Եվրոպայի եւ մասնավորաբար Գերմանիայի հետ այնքան էին լարված, որ փչ էր մնում խզվելին: Զանազան ֆաղափական քաղաքականներից բարձրաձայն արձագանքներ հնչեցին այն մասին, որ Թուրքիային անհրաժեշտ է դուրս վանել ՆԱՏՕ-ի դաշնությունից: Եվրոպայից իր վստահում որդես փոխհասուցում, Երդողանի կառավարությունը թեմվեց դեղի Մոսկվայի անմիջական ղեկավարության ակ զսնվող Եվրասիական Տնտեսական Միությունը (ԵՏՄ), նյարդայնացնելով Հայաստանին, որն այդ կառույցի անդամ է: Վերավորանման ավելի խորացնելով, Երդողանը վերակենդանացրեց թուրքական խողովակաբարի նախագիծը, որը ռուսական գաղղ ղեկ է նախ հասցնի Բալկաններ, իսկ այդտեղից էլ Եվրոպա, ի հակադրություն Եվրոպան ռուսական գաղղ ղեկելու Վաշինգտոնի փորձերին:

Երդողանի համար դժվարություն չի ներկայացնում իր եւ իր ընտանիքի սկանդալային կաշառակերություններն եւ ռոնդոլություններն մասին ներքին հեսազոսություններին արգել հանդիսանալը, ֆանի որ անկախ դաշնակցություն իր մարդկանցով փոխարինելով հարցերը փակվում են: Սակայն ավաղ, նա այդ բանն անել չի կարողանում Մ. Նահանգների դաշնական համակարգի հետ: Իր բռնասիրական իշխանությունը նա չի կարողանում իրականացնել այնտեղ: Ամերիկայից ուղարկված փաստաթղթերի կույտերը համոզիչ չեն թվում Մ. Նահանգների դաշնական կառույցներին, որդեսգի նրանք արաժապարակ կղերական Ֆեթուլլահ Գյուլենին, ո-

ՀՈՎԻԿ ԱՏՅԱԼ

Տան մոռացված սյունը

Սփյուռքը տուն է եկել: Ոչ բոլորը, իհարկե, եւ ոչ բոլոր երկրներին, բայց օրինակ Եթովպիայից եկել են: Եկել են, որ էլի գնան, նախ խոսեն, կարո՞նք առնեն, քանի որ Հայաստանում առանձնապես բարեկամ չի մնացել, Արարսից կարո՞նք առնեն, ու որովհետեւ Արարսն էլ Հայաստանում չի մնացել, դրան նայելով՝ կարո՞նք առնեն ու էլի գնան: Գնան իրենց զարգացած երկրները, որտեղ ոչ անարդարությունն է այնքան շատ, որ լինել այդ երկրները, ոչ էլ գործերում են այնքան անհաջողակ, որ հեռանա՞նք այդ երկրներից: Այլ բան է Հայաստանում, որտեղ, ինչպես գիտենք, եւ անարդարությունն է չափից դուրս շատ, եւ գործերում անհաջողության դիպել է արագադրի մոլոր: Չնայած Գարեգին Երկրորդ վեհափառ հայրապետն ասում է, թե անարդարությունն ու գործերում անհաջողությունը չեն կարող հայրենիքը լքելու դա՞նձառնել լինել, բայց մենք հո գիտենք, որ հենց այս երկրում են Հայաստանում եւ ամենուր արագադրի դա՞նձառնելը:

Մի խոսքով, Սփյուռքը տուն է եկել, ու դա չցրտող եղանակի մեծ հրաշք է: Բայց ավելի հրաշքի բան կա. մինչեւ 2040-ը, ավելի ճիշտ՝ 2040-ին, Հայաստանի բնակչությունը մոտ է լինի 4 միլիոն մարդ: Ահարոն Արդիբեյկյանը չի ասել, կամ դարձել, նախագահ Սարգսյանին է հայտարարել: Ու եթե հաշվի առնենք, որ նախագահը սա ասել է Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովում, ուրեն Հայաստանի բնակչությունը գրեթե կրկնապատկվել էր այդպիսով: Սա հույսը Սփյուռքն է, ու այս առումով ՀՀ նախագահն ամենեւին էլ առանձնահատուկ չէ ու չի արթնում մնացած հայաստանցիներից: Դե այսինքն, Սփյուռքը մոտ է այնպես անի, որ 2040-ին 4 միլիոն դա՞նձառն, Հայաստանն իր հերթին իրենից կախված ամեն ինչ կանի, անուշուշ, օրինակ ամեն սարի Հայաստան-Սփյուռք գեղեցիկ ու

վեհ համաժողովներ կկազմակերպի, որոնցից տեսնի, թե սկսվա՞նք սարում Սփյուռքը որքանով է հայ համայններից մարդկանց մղել դեպի հայրենիք, ինչո՞ւ ավելի շատ չի մղել... Բայց, հասկանալի է, Հայաստանը լցնելու ծրագրի իրականացումն անբողջությամբ Սփյուռքի ուսերին է: Ինչպես Արամ Ա կաթողիկոսն է ասել նույն համաժողովում, Սփյուռքը մաշվում է... Բայց այս դարազայում ոչ թե Հայաստանն էլ դարձվում է, այլ Սփյուռքը մաշվելու է, որոնքից Հայաստանը լցվի:

Ընդհանուր առմամբ Հայաստանի բնակչության թվի ավելացումը, այն էլ կրկնապատկելով այն, միայն հայրենասիրությունն է. բանն այն է, որ որքան շատ ֆաղափառ ունենա Հայաստանը, այնքան շատ կլինեն հարկատուները, գործ անողները, հետաքրքիր գործեր ու դրանց մեջ ինչ-որ մաս ցրելու, վերցնելու, եղբայրաբար կիսելու հայաստանյան ֆաղափառությունը: Եւ ուրեն շատ բնակիչ նշանակում է շատ փող ու շատ փող ունենալու հնարավորություն:

Անուշուշ բնակչության թվի ավելացումը նաեւ զուտ հայրենասիրական նշանակություն ունի, դե օրինակ ավելի շատ մարդիկ կմասնակցեն կառավարության հռչակած՝ Մաքուր Հայաստան ծրագրին ու Հայաս-

տան ավելի արագ կմաքուրվեն սարքեր տեսակի կեղտից ու զարհուրանքներից: Ամեն դեպքում դարձապես հրաշքի կլինի, եթե 4 միլիոն դա՞նձառն, թեկուզ 2040-ին, անգամ միայն մեկ սարով, որոնքից հասկանա՞նք զգամ, թե կարո՞ղ ենք այդքան շատով միաժամանակ աղբը երկրում, եթե շուրջ 3 միլիոնով չենք կարողանում, ապա 4 միլիոնով կարո՞ղ ենք: Մանավանդ, որ մարդկանց Հայաստան վերադարձնելու, իսկ ավելի ճիշտ՝ բերելու հարցում Հայաստանը որեւէ դարձափոխություն չի ստանձնում կարծես թե, թողնելով, որ Սփյուռքը կազմակերպի ու հայրորդներին մոլոր դեպի հայրենիք: Սփյուռքն էլ, իհարկե, կազմակերպվելու հարցում չի օժտվելու: Նախ այն ժամանակ, երբ Փասադենայում ցրել է, Փարիզի արվարձաններում գիշեր է, իսկ Սիդնեյում մոր է լույսը բացվում, հետաքրքիր շատ է Փասադենայում, Փարիզի արվարձանում ու Սիդնեյում աղբը հայրենի ինչ-որ ընդհանուր ժամի հավաքել, որոնքից կազմակերպվեն: Բացի այդ, Ռուսաստանում աղբը, այդ երկրի ֆաղափառ հայր, կարող է եւ չցանկանալ կազմակերպվել Նյու Յորքում աղբը, ԱՄՆ ֆաղափառ հայի հետ, քանի որ իրենց երկրները, կրկնում են, իրենց երկրները այս

դասին ու կարծես թե դեռ երկար, եթե ինչ-որ բան կազմակերպում էլ են, ապա միմյանց դեմ դա՞նձառնելու ռազմավարությունը: Այնպես որ Սփյուռքի կազմակերպման համար անհրաժեշտ է, որ Պուսիքը սեղմի Թամարի ձեռքը նորից Մեծ ութնյակ դարձած Մեծ յոթնյակի գազաթափողովում, Ռուսաստանը մտնի ՆԱՏՕ, կամ ՆԱՏՕ-ն՝ Ռուսաստանի թանկագին խաթեր լուծարվի, ու բոլորով, բացի Ռուսիայից, մտնեն ՀԱՊԿ, իսկ Կիմ Զեն Ընը դարձի խաղալ իր միջուկային հրթիռներով, մանավանդ որ, ինչպես Գերմանիայի ԱԳ նախարարն է նրա մասին ասել՝ ԿԺԴ առաջնորդն ամենեւին էլ գիտ չէ: Միայն աշխարհում՝ դա՞նձառնում հրահրող սարակարծություններն են կամ էմբարգոների հաղթահարումից հետո է հնարավոր, որ աշխարհի մեծությունների ֆաղափառները, որոնցից 12-13 միլիոնը հայեր են, կազմակերպվեն, ընդհանուր հայտարարի գամ, միասին մի բան անեն, ու այդ բանը դա՞նձառնելը չլինի:

Ու քանի որ Զիլիսոսի երկրորդ գալիսին դեռ երկար ժամանակ կա (ամեն դեպքում աղավաղներն այդ մասին ոչինչ չեն ասում), ապա մնում է՝ 2040-ը դիմավորենք 4 միլիոնով ազգային ծրագրի իրականացման դա՞նձառնականությունից Սփյուռքին ազատել: Փոխարենը ողջ դա՞նձառնականությունը ստանձնի Հայաստանի Հանրապետությունը, հաշվի առնելով, որ մենք երկու հանրապետություն ունենք, 4 միլիոնի համար սեղ հաստ կզգնվի: Պասադենայի մասնակցություն, այսինքն մեծակամա՞տություն, երկրի կառուցում, երբ կարելուց ոչ թե այն է, որ գալիս են, այլ այն է, որ չեն գնում: Հակառակ դարձառնություն, եթե Սփյուռքից ցարք մարդ, հայրենիքը շատ կարո՞նք, վերադառնան Հայաստան, ու մեկը, Հայաստանից շատ հոգնած, լի այն, ապա մենք ոչ 2040-ին ենք լինելու 4 միլիոն, ոչ էլ 2400-ին: Ինչպես կառուցել մնան երկիր, նախ արդարության հնարավորինս

վերականգնմամբ: Երբ մարդիկ տեսնեն ու զգան, որ իրենք կարող են մնալ Հայաստանում, աշխատել Հայաստանում ու իրենց աշխատավարձով կարող են բնակարան գնել Հայաստանում, մեծնա՞նք բերել, երեսնաներին մեծացնել, մրանց ուսման շալ, ուսման վարձը վճարել, այլ ոչ թե տեսնեն, թե ինչպես է այս ամենը կարողանում հարեանը, ընդ որում՝ ամենեւին էլ ոչ աշխատավարձով, իսկ իրենք չեն կարողանում ու չեն էլ կարողանալու, քանի որ աշխատավարձի հույսին աղբը հարի՞ք են: Արդարություն, այսինքն սիմֆոնիկ նվագախմբի ջութակահարին ավելի բարձր աշխատավարձ, քան խանութի բեռնակրին: Արդարություն, այսինքն հավասարաբար մեծացնել, այսինքն չխաբել, չցրել: Հյուսիս-հարավը կառուցել, ամեն նորակառույց եկեղեցու կողմին մոտերի մի արտադրամաս գոնե կառուցել, առնվազն երկու-երեք աշխատատեղով, որ հավասան մարդիկ, որ փրկությունը եկեղեցին է: Արդարություն, այսինքն հավասար: Հենց որ դա վերականգնվեց, Հայաստանում եթե կլինի ինչ-որ մեկը, ում գործերը հաջող չեն լինի, ապա ինքը մեղավոր կլինի դրանում, իսկ մայրերն էլ անողնա՞նք երկրի բնակչությունը կհասցնեն 4 միլիոնի, ու դա կանեն մինչեւ 2040-ը: Միայն նրանք դա կարող են անել, ոչ Սփյուռքը: Երկրի բնակչության ավելացման գործում Սփյուռքը միայն մեծուկ է, ոչ ավելին. կուզե՞նք կզան, կսեսունեն, որ Հայաստանում ծնելիության բուն է, հետաքրքիր կհանդուրձեն, որ երկրում ոչ թե հիմնավոր անցյալն է՝ կուռուղիցիայի մեջ թաղված, այլ կյանք կա ու աղապա կա, կզան: Չեն տեսնի՞ չեն գա: Համաժողովից-համաժողով կզան, մինչեւ դրանից էլ հոգնեն:

Այնպես որ, ես համաձայն եմ, թող մինչեւ 2040-ը Հայաստանի բնակչությունը հասնի 4 միլիոնի, ու թող ՀՀ-ն նորից հաղթի ընտրություններում՝ հավաքելով 4 միլիոն 786 հազար 521 մարդու ձայն:

Սփյուռքն ու երջանկությունը

Հայաստանում բարձր ելույթների ժամանակ ծափ շալ շալ չեն սիրում, թե՛ համաժողովի մասնակիցները զգացին, որ տեղն ամենեւին էլ ծափ շալու չէ, դարձ չէ: Ամեն դեպքում, երբ Սփյուռքի նախարար ժողովին Հանուշ Հակոբյանը Հայաստան-Սփյուռք 6-րդ համաժողովում ասաց, որ առաջին անգամ համաժողովին մասնակցելու են եկել Մալազիայի, Թաիլանդի, Սինգապուրի, Եթովպիայի, Սուդանի եւ Մյանմարի հայ համայնների ներկայացուցիչները, դա ինչու՞նք ոչ ոք չծափահարեց: Մինչդեռ մարդիկ առաջին անգամ էին եկել իրենց հայրենիք, արժեք, գոնե Մյանմարի հայ համայնքի ներկայացուցիչներին ծափահարել, հաշվի առնելով, թե նրանք ի՞նչ դա՞նձառններում են թողնել իրենց հարազատ երկիրը՝ ժամանելով օտար հայրենիք:

Ինչեւէ, անկախ ծափահարություններից, ժողովին Հակոբյանը մեծ ոգեւորությամբ ասաց, որ համաժողովը նորեկներ ունի, այն էլ՝ 8 երկրից: Սա նշանակում է, որ Սփյուռքի նախարարությունը հրաշք է աշխատել՝ նախ աշխարհում հայադաստիարակության գործում, քանի որ անգամ Սուդանում կամ Մալազիայում եւ կամ Սինգապուրում մարդիկ բացել են, որ իրենք հայ են, բացի այդ, սա նշանակում է, որ նախարարությունը լավ է աշխատել սարքեր համայնների հետ կապեր հաստատելու առումով: Մի խոսքով, ժողովին Հակոբյանը որոնք Սփյուռքի նախարար կարող է եւ ոգեւորություն աղբը, բայց սա մտադրիչ չէ՞, նկատի չունեն այն, որ Մալազիայից, Թաիլանդից, Մյանմարից առաջին անգամ եկել են համահայկական համաժողովին, իսկ գուցե ցա-

սերը՝ նաեւ հայրենիք, այլ այն, որ Մալազիայում, Թաիլանդում, Մյանմարում այնքան հայեր են աղբն աղբում, որ համայնքներ են ձեւավորել: Այդ երբ հասցրեցին, ու որն ավելի կարելու է՝ ինչո՞ւ հասցրեցին: Օրինակ Մյանմարում ավելի աղաքով է, քան Հայաստանում, փաստորեն ավելի աղաքով է, աղաքով ու լավ, հակառակ դարձառնում հայերն այնտեղ չէին մեկնի ու մեծական բնակությունն ամբողջովին համար համայնք չէին ձեւավորի: Իմ տղավորությամբ Հայաստան-Սփյուռք համաժողովը, մանավանդ ընդլայնվող աշխարհագրությամբ, համահայկական ամենախոսք միջոցառումն է: Ոչ ամենեւին բանախոսների ելույթներից ելնելով, այնտեղ ամեն ինչ մեղմ ասած՝ ուրախացող է, անգամ երբ ելույթ է ունենում Արամ Ա կաթողիկոսը, երբ կարելուց ոչ այնքան ինչն է, այլ

ինչպես, այլ ներկաներով: Բացի նրանից, որ այս կոնկրետ համաժողովին անգամ Մալազիայից հայեր էին եկել, դա ինչու՞նք, եթե կարելի է՝ բեռնում, մտած էին ընդամենը 5 հոգի: Սփյուռքի նախարարը եւ երկու նախագահ ու երկու կաթողիկոս, բոլորն էլ Հայաստանի ու հայրենիքի չէ: Առհասարակ սփյուռք, այն էլ՝ մեծ, ինչպես ասում են՝ անծայրածիր, ունեցող ազգը կարող է երջանիկ լինել, մանավանդ երբ մեկի աշխարհագրությունն ու թվաքանակը մեծանում է մյուսի դասակարգվելու հաշվին: Անուշուշ, ձեռք են բերվել դա՞նձառնականություններ, օրինակ Կանադայի հայ համայնքն առաջարկում է Հայաստանում վիզառեցողություն ստեղծել, ինչը մոտ է որ դուր գա ՏՏ ոլորտին սիրահարված մեր կառավարությանը, ու հավանաբար կստեղծվի այդ դրոշմը, գուցե ստեղծվի նաեւ Համահայկա-

կան խորհուրդը, ինչի մասին շատ խոսվեց համաժողովի ընթացքում, ու այն սկսի գործել՝ մինչեւ կհասկանա, որ գործելու իմաստը չկա, քանի որ ամբողջ աշխարհի հայերին հնարավոր չէ միավորել: Բայց այդ ծրագրերն ու դրանց իրականացումը մեզ երջանիկ չեն դարձնելու, որովհետեւ քանի կա Սփյուռքը, Հայաստանը չի կարող երջանիկ լինել, հարուստ, բարեկեցիկ, ուրախ կարող է, երջանիկ ոչ: Ի դեպ, համաժողովի մասնակիցները Ծիծեռնակաբերդ էլ գնացին, իսկ Ցեղասպանությունը Սփյուռքի հայրն է, այսինքն ժողով է այս դա՞նձառնությունը... Առջեւում՝ Հայաստան-Սփյուռք 7-րդ համաժողովն է, հետո կլինի 8-րդը... Հետո Սփյուռքը կմաշվի, կամ Հայաստանը կդա՞նձառնվի. երկուսը միաժամանակ չի կարող լինել:

ՌՈՒՄԱԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱԼ

Մոսկվա

Բավականին բաց հետևություններով երկու հոդված էր հրատարակել ռուսաստանյան «REGNUM» լրատվական գործակալությունը Իոսիֆ Կուրբայանի ստորագրությամբ: Եթե առաջինի արդեն վերնագրում կար հարցադրում, թե ով կդառնա առաջիկայում Հայաստանի վարչապետ, ապա վերլուծության վերջում սրված էր դրա աներկբա դասակարգումը: Երկրորդում դարգադրված էր Կարեն Կարապետյանի կառավարության «առաջին ու վերջին» սարվա վրա: Ռուսաստանյան հասարակայնության, ռուսահայության առջեւ անդամաբաժնի աստիճան անստիճան անստիճան անստիճան հայտնվել էին հայաստանյան դեմոկրատիայի որոշ առանձնահատկություններ, բալզակյան ոճով ասած՝ իբրևաբանությունների դերը: Բայց ինչու էր այդպես ասվում: Բայց ինչու էր այդպես ասվում:

Ամենաարտադրյալ թերեւս այն է, որ, դարձվում է, Հանրապետական կուսակցության խորհրդարանական թեւում հառնել է Սերժ Սարգսյանին «երկրի ցմահ սիրակալ» հռչակելու գաղափարը, ինչը ճշգրտվում է դասակարգվող Նաիրի Սահակյանը: Ըստ վերջինիս, նման դասակարգումը կայիս նախագահին դեմ է արժանացնել այն բանի համար, որ նա «ցան հուսալի մարդ է»: Ի՞ր համար է հուսալի, թիմակիցների թե հայոց ժողովրդի համար՝ խորհրդարանականը չի ձեռն: Երբեք կարգի հայտարարությունները որդեկան իմաստով իրարից հարկում էին: Դրանք հատուկանում են սկյալ իբրևաբանական խավի ընդերքում եւ հռչակվում են ուն դասակարգում անձի միջոցով՝ ստուգելու համար հասարակական արժանացումը: Ռուսաստանում, օրինակ, այդպիսին է Վլադիմիր ժիրինովսկին: Ոչ մեկի համար արդեն վաղուց գաղտնի էր, որ ժիրինովսկին ընդհանուր զավթեական թվա-

Հայաստանյան դեմոկրատիայի որոշ առանձնահատկությունների մասին

ցող ցան հայտարարություններ արվում են Կրեմլի հանձնարարականով:

Ցավալիկ այն է, որ հայաստանյան դեմոկրատիայում, այսուհետ կոչված ժողովրդավարությունը, անկախության հենց առաջին տարիներից ցանկալի ընդհանրություն չի ունեցել ժողովրդի, նրա կամքի ու բախտի հետ: Տվյալ դեպքում, որեւէ մեկը հարցրե՞լ է հայ հասարակությանը, թե նա կուզի՞ր Կարեն Կարապետյանի, ինչի դա Սերժ Սարգսյանը թե մեկ ուրիշը: Ռուսաստանում էլ բոլորից չէ, որ դուր է գալիս Վլադիմիր Պուտինի ֆաղափական երկարակետությունը երկրի բարձրագույն դասերում: Սակայն նրա հարգանքները երկրի հասարակությանը ցուցաբերում է 80 տարիներից ընդհանուր արդեն սեական ժամանակ ցեղումներ թույլ չի տալիս: Էլ չենք ասում, եւ սա չափազանցություն չէ, որ Պուտինը դարձել է այն լիդերը, որի շուրջը ձեռավորվում ու իրականացվում է համագործակցության միակողմանի գաղափարը հայրենասիրության, ներկա փուլում արեւմտյան ռուսաստանյան դեմոկրատիայի հիմքի վրա:

Հայաստանյան դեմոկրատիայի մյուս կարեւոր ընթացիկ առանձնահատկությունն այն է, որ երկրում փաստորեն՝ դե ֆակտո ստեղծված է միակողմանի ֆաղափական համակարգ, ինչը խոր անդունդ է ստեղծում «ցուխ ու ցվայս» կյանքով ապրող իբրևաբանական վերնախավի ու հազիվ գոյությունը ֆառ սկող բնակչության մեծամասնության միջոց: Կուրբայանը հռչակեց է Կարեն Կարապետյանին որդեկան «փոփոխությունների խորհրդանիշ» նոր վարչապետ-դեմոկրատիայի հարցում: Նրա կարծիքով, Կարապետյանը մնաց ընդամենը գործիք-սեխնիկական վարչապետ՝ ցմահ Հայաստանի սիրակալ դառնալու

սարգսյանական «մեծ լույսի» իրագործման ճանապարհին: Ի վերջո վճռորոշ խոսքը դասակարգում է իրական ուժ ունեցող միակ կուսակցությանը: Անփոփոխ է մնում, գրում է Կուրբայանը, Հայաստանի կառավարման սրամաքանությունը՝ սղասարկել ոչ թե երկրի ֆաղափանցների, այլ իբրևաբանական վերնախավի մեջ մտնող ու նրան հարող նեղ քաղաքական մարդկանց ցահերը: Թերեւս զարմանալի էլ չէ, որ «միանձնյա» կառավարող Հանրապետական կուսակցությանը չի խոստացնում նույնիսկ խորհրդային միակուսակցական համակարգի անփառունակ կործանումը: Թեւեւ ունեն նույնիսկ նրա բնավ էլ ոչ համընթաց ուղիականի վրա:

Հայաստանյան դեմոկրատիայի մեծագույն նվաճումներից մեկը դեմ է համարել նաեւ ֆաղափական ընդդիմության կասարյալ ջախջախումը: Պետքումայում, օրինակ, գործում են երեք ընդդիմադիր ուժեր, որոնք ինչ-որ չափով այնուամենայնիվ ազդում են իբրևաբանական վարքի վրա: Ուր չվերջին արտաքին իբրևաբանական դեմոկրատիայի բացառնչ մարտիկներ Արթուր Բաղդասարյանը, Ռաֆֆի Հովհաննիսյանը, Սեյրան Օհանյանը, Վարդան Օսկանյանը եւ մյուսները: Ասեւ Հայաստանի երեք նախագահները արարել են սֆանչելի մի դեմոկրատիայում ու հիմա էլ մտածում են «ցմահ» ինֆորմացիոն մասին: Ինչ-որդեպ ասում են, չափից դուրս մեծ բավականություն է իբրևաբանությունը այն որեւէ մեկի հետ կիսելու համար:

Կուրբայանը հասուկ հիշատակում է Սերժ Սարգսյանի խոստումը սահմանադրական հանրավեցից առաջ, որի համաձայն ինքը այդ ֆայլով չի ձգտում սեփական իբրևաբանական վերահսկումն ու ինքը

չի հավակնի երեք բարձրագույն դասերներից եւ ոչ մեկին: Ու հանկարծ՝ դասերական ցմահության մասին: Ահա եւ, հայաստանյան դեմոկրատիայի յուրահատկության եւս մի դրսեւորում՝ դասերական անձինք ոչ մի դասակարգականություն չեն կրում նույնիսկ սրված խոստումների համար: Էլ չենք ասում արած-չարած գործերի համար:

Եվ վերջում մի սխուր իրադարձության մասին, որը խոր հակասության մեջ է մտնում Հայաստանի դեմոկրատիայի ընդհանուր դերի ինֆրագոհ ժողովրդության հետ: Երեւան-Մոսկվա չվերթին սղասելիս ցաւերի ու ռադիոյունը զրավեց հարեւանությամբ մի ֆանի սարեց մարդկանց հիրավի ողբի վերածված լացուկոցը: Երեւի մարդ է մահացել, մտածում էին բոլորը: Սակայն ճանապարհորդներից մեկը ասաց, որ դուք իբրևաբանական զախել մի ընթացիկ է արագադրում Կանադա, ընդ որում նրանց հայրիկ ու մայրիկը՝ երկուսն էլ իրենց ծնողների միակ ժառանգն են: Դրա համար էլ սարհին առած ծնողները այդքան ծանր են սանում բաժանումը: Ճանապարհորդը հարկ համարեց նաեւ ասել, որ արագադրողները Հայաստանում էլ բավականին աղախով կյանքով էին ապրում: Բայց փախչում են հայաստանյան դեմոկրատիայից ու իրենց երեխաների համար աղաքա են փնտրում օտար երկրում:

Հ.Գ.- Սփյուռնի համաժողովի ժամանակ հղարարությամբ նույնիսկ, որ ներկա միջոցառմանը առաջին անգամ մասնակցում են նաեւ մի ֆանի էկզոտիկ դեմոկրատիայում ձեռավորված հայկական մորթիսիս համայնների ներկայացուցիչներ: Հավանաբար՝ արեւելախոս...

1 Այս իմաստով ինձ համար անհասկանալի է բյուրեղից համաժողովի կազմակերպման վրա ծախսված ութսուն միլիոն դրամը լրատվամիջոցներով աղարկում ծախս անվանելը:

Ուրիշ բան, որ հենց սփյուռնախայերի հնչեցրած ֆնտազիայությունները՝ առկա կոռուպցիայի, իրավական աշառության մայրամուտներում Հայաստանում ներդրումներ անելու անհնարինության մասին կամ հենց համաժողովի անարդյունավետության վերաբերյալ դիտարկումները հասկացնում են դասակարգման անհնարինությունը՝ համաժողովների այս ծանրաբարձ եւ անարդյունք ձեռնարկը փոխելու, Սփյուռնի հետ աշխատելու իսկապես հայաստանյան սարքակներ զգնելու՝ զալի ֆանիինգ սարհիներին միատեղ աշխատելու ինչ-որ վիրտուալ դասակարգումների փոխարեն:

Անկեղծ ասեմ՝ Հայաստան-Սփյուռնի համաժողովը ինձ մի դաս թվաց էլույթների ցուցահանդես-վաճառք, որտեղ ժխոր է ու դժվար է կողմնորոշելը՝ ո՞ր աղբարն ընտրել, ու լրագրողներն ընտրում էին ամենաբարձր բղավողներին նախ:

Ձեռնաչափն աշխատող չի, համաժողովները հավաքվելու, ուղղակի զգացմունքներն արտահայտելու տեղ էլ կմնան, ձեռնաչափը դիտարկելու: Միգուցե համաժողովը ողջ սարհին դիտարկում լինի՝ ամեն ամիս մի համայնից մարդիկ հավաքվեն, առաջարկեն, ինչ-որ գործեր սկսեն, այսինքն՝ սարածի-սարածի մեծ է աշխատել հետները: Իսկ իսկա համաժողովը դարգադրելու համար չէ իսկապես աշխատեցնելը: Հոյս ունենալ, թե այդ խնդիրը ինչ-որ համահայկական խորհուրդ մեծ է լուծի՝ միամտություն է, երբ առավել լայնածալ աշխատանքի ձեռնարկը չի զգնված:

2018-ն՝ բոս նախագահի եւ վարչապետի ելույթների

Բայց որ Հայաստան-Սփյուռնի համաժողովը ծառայեց երկրի դեկավարներին՝ հերթական անգամ մրցակցելու, իրենց հեռագրան մղասակներն ի ցույց դնելու եւ լայնածալ Սփյուռնի ներուժն այդ մղասակի համար օգտագործելու առումով՝ սա հաստատ:

Ես չեմ հավաստ, որ երկրի դեկավարները կարող են չղվանավորված բաներ անել՝

Խոհեր Անկախության օրով

այնպես որ մեկ օր Հայաստան-Սփյուռնի համաժողովում, մյուս օրն արդեն ՄԱԿ-ում Սերժ Սարգսյանի ելույթների՝ իրար ցարունակող ենթատեքստերը վերահաստատում են այն ՀՀ-ականների հավաստագրումները, որ Սերժ Սարգսյանը մնում է դեռ, եւ նա է իրոք գոնե ՀՀ-ականների մի մասի վարչապետի թեկնածուն:

Բայց մնալու ցանկություն ունի նաեւ վարչապետ Կարեն Կարապետյանը, որն ուղիղ «այո» ասաց այդ վերաբերմամբ հարցին, հետո արդեն մի փոքր ծանծանելով խնդիրը, թե՛ երբ ՀՀ-ն հասկնեցնի իր թեկնածուին, այդ ժամանակ էլ կխոսեն:

Հեռախոսակցական է, որ նախագահ Սարգսյանն ու վարչապետ Կարապետյանը սարքեր օրեր ելույթ ունեցան Հայաստան-Սփյուռնի համաժողովին եւ ցանկության դեմքում նրանց ելույթներում կարելի էր կարդալ սարքեր, իրար հակադրվող ենթատեքստեր:

Սերժ Սարգսյանը համաժողովում խոսում էր Հայաստանի բնակչությունը 4 մլն դարձնելուց, ՄԱԿ-ի անբիռնից՝ եկող գարուն առանց հայ-թուրքական արձանագրությունների մտնելուց՝ արձանագրությունների հետագա օգտագործումը մղասակահարմարությանը թողնելով (ի՞ր), տեւական հեռանկարի լույսավորման մասին է վկայում: Ընդ որում՝ կան իբրևաբանական ՋԼՄ-ներ, որոնք համարում են, որ համահայկական խորհրդի ստեղծումը ոչ թե իրոք համահայկական մղասակներ է հեռախոսում, այլ իբրևաբանական ներհամարարային մրցակցության, վարչապետի ներդրումների ակունքին հակակոչի: Այստեղ են ասել խելի աւեցեք, բա մարդիկ էլ, միամտները, կարծում են, թե եւ ներդրումների ակունք, եւ համահայկական խորհուրդ ստեղծելը ազգային խնդիրների լուծում է հեռախոսում, ու ոչ թե իբրևաբանական մնալ-չմնալու:

Սարգսյանը ողջունում էր բազմակարծությունը, խոստանում, որ զալի համաժողովը լինելու է չորս միլիոնանոց Հայաստանի ֆնտարկման հավաքը (այսինքն՝ ինքը ներկա է լինելու եւ դերակատար մի երկու սարուց), մինչ այդ էլ եկող սարի մա-

յիսին ի մի կերտն եւ համահայկական խորհրդի եւ Տեղատարության հարյուրամյակի աշխատանքներին հետեւող որոշումների կայացումը:

Բայց... 2018-ի աւան վերաբերյալ լույսների անթափուց բացահայտումը մասնում էր նաեւ վարչապետ Կարեն Կարապետյանի հաստատագրությունը՝ վարչապետ մնալու, իսկ Հայաստան-Սփյուռնի համաժողովին ուղղված մեղմիկ ցեղատարումներով խոսքը ավանսով ինչ-ինչ վստահությունների արդյունք էր զուցե:

Մի ուրիշ հեռախոսակցական փաստ՝ վարչապետ Կարապետյանը երեւ իրեն սահմանագտեց ռուսաց լեզվի հայեցակարգի մշակման հանձնարարականից, որը Հայաստանում ռուսերենի խորացված ուսուցման կանոնակարգ է լինելու փաստորեն, եւ որի վերաբերյալ թունդ որակումներ էր սվել անգամ Ազգային ժողովի նախկին նախագահ Գալուստ Սահակյանը՝ անվանելով այն հայկական բթամտության արգասիք:

Հանձնարարականն իրենը չէ, վստահեցրեց Կարապետյանը: Հա՛: Հեռախոսակցական է:

Իսկ ում ջրերին է մի դուրս ուրիշ գույնի ջուր խառնել Հայաստանի արգործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանի անսղասելի անկեղծացումը «Հայաստան-Սփյուռնի» համաժողովում, թե Արցախի անվանագրությանը չվստատող սարածիները վերադարձնելու մասին է եղել խոսքը բանակցությունների ժամանակ, որը հանգուցալուծումը սղառնալիքի սակ չի դնում:

Բայց չէ որ նախագահ Սարգսյանը Նյու Յորքում ասաց. «Կարապետյանն ինչ սար-

քերակի էլ հանգեմ, միեւնոյն է, Արցախի Հանրապետությունը չի կարող ունենալ ավելի ցածր կարգավիճակ եւ վայելել ավելի փչ ազատություն, ֆան այսօր ունի»: Բացի այդ՝ նաեւ վարչապետն է կոտացել ու Արցախի վերաբերյալ հայերիս արժանադասությունը չվստատող եւ Արցախի անվանագրությանը չաղառնացող հանգուցալուծման վերաբերյալ տեսակետ հայտնում:

Ում արգործնախարարն է եղվարդ Նալբանդյանը, ում ֆաղափականությունն է իրացնում, թե՛ նախընտրական մրցակցությունը թույլ է տալու սահմանագտակել նաեւ Նալբանդյանից:

Համեմայնդեղու՝ Նալբանդյանին կոտ դասախանան Արցախի նախագահի մանլո խոսնակ Դավիթ Բաբայանն ու Արցախի արգործնախարար Կարեն Սիրզոյանը եւս համաձայնեցնում են իրենց կարծիքները, որ ասում են, թե անվանագրության չվստատող սարած չկա հանձնելու կամ՝ Արցախի անվանագրությանը վստատող որեւէ փոփոխություն ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ է:

Ուրեմն ի՞նչ անհարմար ժամանակ է լեզվի սաղաքում թույլ սվել Նալբանդյանը, ինչքան էլ փոխարգործնախարար Ծավար Զոչարյանն ասի, թե մեր դիրքորոշման ավելի կարծացման մասին է խոսքը:

Հ.Գ.-Այդդիտով՝ Հայաստանն, իրոք, ցանս ունի զարգանալու, գոնե աղաքա վարչապետացումների մրցակցության արժանիքի մեջ: Էլ չասած, որ մեծ ու փոքր նշանակության միջազգային դասերական են դարձել Հայաստանը՝ ԱՄՆ կոնգրեսականներից սկսած, Անդրանիկ Միրահայանով վերջացած, հոյս կա, որ մեր բարեկամներն ավելի ցան են, ֆան չարակամները: Մանավանդ Ալիեյան կլանի վերջին խայտառակության ֆոնին ՄԱԿ-ում:

Հա, Թամսին է մեր նախագահին Հայաստանի անկախության աղթով շնորհավորական ուղերձ ուղարկել: Բա ասում էի՞ր՝ Թամսինը Հայաստանի տեղը չգիտի՞:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր

Այս օրերին Երևանում ընթացող «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովի առաջին օրն իրենց ելույթներով հանդես եկած դաշնակցային և հոգեւոր առաջնորդները միաբերան լուրջ կարգադրություններով հանդես եկան, որ Հայաստանի, Արցախի¹ ու Սփյուռքի հայությունը ղեկավարվում է միայն դիմադրաբար կայուն և ներկայումս մարտահրավերներին, այլևս հնարավոր դարձնել համաժողովը ընդհատելու և արդարացիորեն լուրջ ժողովրդի հերոսական դերակատարության ցարկանակալությունն ու աշխարհի զարգացած ժողովուրդների ցարկուն հավասարի իրավունքով փայլելը:

կղաճառ, որ գրեթե բոլոր սփյուռքահայերը հայրենիք են համարում Հայկական Լեռնաճխարհի այն սարածոյ, որտեղ սերել ու գաղթել են մահաց նախորդ սերունդները: Նույնիսկ վիճարկել կամ հակառակ բան ասելը մահաց մոտ սարակուսանք կառաջացնի: Եթե մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Ավելի վստահավոր մի դրսեւորում էլ կա: Չորրորդ կամ հինգերորդ սերունդի սփյուռքահայերի որոշները սերնդին մասնակցող ամերիկացիներին երբ հարցնում են ազգային դասակարգության մասին, անողորմաբար հիշում ու շեշտում են իրենց ծագումնաբան արմատներին: Այսինքն՝ կրկին առաջնադասում է մնում ազգային ինֆրադասակարգությունն ու իրենց ծագումնաբան մասին էթնոհիշատակությունը:

Սակայն զարմանալիորեն դեռևս օրենքի սահմաններում են միայն վերադառնալիս: Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Բոլոր՝ սփյուռքահայերն են Հայաստանի հանրապետությունը համարում իրենց հայրենիքը

Լավ է եւ գնահատելի, որ սփյուռքահայությունը դիտարկվում է մեր ժողովրդի անբաժան մասը: Լավ է, որ մահաց վերադառնալիս են Հայաստանի և Հայաստանի արևմտահայության սահմանադրություններն ու իրավունքները: Սակայն զարմանալիորեն դեռևս օրենքի սահմաններում են միայն վերադառնալիս: Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Երբ մահաց մեծ հայրը գաղթել կամ բռնի մահվան սղառնալիքից փախել է ենթադրեմք Սասունից, Մուշից կամ Կիլիկիայից, ուրեմն մահ համար հայրենիք բառը միանշանակ ասոցիացվում է հենց այդ Սասունի, Մուշի կամ Վան-Վասպուրականի հետ: Ավելին ասեն, հասկալիքս ֆրանսահայերի մեծ մասի համար հայրենիքը «Յնաղ Պոլիսն է» եւ ոչ մեկ այլ վայր, որով նույնիսկ հողատիրուհուն են ու մի փոքր վերելից մայրուհու գավառական ծագում ունեցողներին:

Մեջլիսի հայր կամ Հայաստանում մեջլիսականը

Պայքարող ղեկավարներն ենք, կապ չունենք՝ հանուն ինչի են պայքարում, միայն մեր դեմ չպայքարեն, ամեն ինչ, ինչպես Կարո Փայլանի հետ սելֆի անողներն են ասում Օ.Է. Բ. Փայլանն, ի դեպ, այդ պայքարողներից մեկն է, ճիշտ է նա պայքարում է հանուն ժողովրդավարական թուրքիայի եւ Մեջլիսի դասակարգվող է ընդհանուր ֆրանսիական կուսակցությունից, բայց մեզ թվում է, որ նա հանուն հայերի է պայքարում,

զուցե ճիշտ է թվում: Ամեն դեպքում, ինչպես Փայլանն է ասում՝ միայն ժողովրդավարական թուրքիան կձանձառի Հայոց ցեղասպանությունը եւ միայն ժողովրդավարական թուրքիան կբացի Հայաստանի հետ սահմանը: Փայլանն, իհարկե, չի ասում, թե ժողովրդավարական թուրքիան նախ Ցեղասպանությունն է ձանձառելու, թե՛ սահմանն է բացելու, բայց սա արդեն ներքին թուրքական հարցեր են, իրենք գիտեն: Մեր հարցը պայքարն է ու սելֆին: Օրինակ, Ծիծեռնակաբերդում, որտեղ, ինչպես գիտենք, մենք սիրում ենք սելֆի անել, դեմքի հրաշալի արտահայտությամբ, չնոռանալով նկարի սակ գրել, որ մենք պայքարում ենք Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման համար, այդ նույն Ծիծեռնակաբերդում Հայաստան ժամանած (որպես մեջլիսական՝ առաջին անգամ) Կարո Փայլանի հետ սելֆի անել չի ստացվել: Ոչ թե Փայլանն է մերժել, այլ ինքը պարզապես Ծիծեռնակաբերդ չի գնացել: Հայաստան-Սփյուռք համաժողովի մասնակիցները գնացել են Ծիծեռնակաբերդ, իսկ ինքը չի գնացել. վաստառող է եղել. իրոք բավականին վիրուսներ կան այս օրերին սարածված: Հետո Փայլանն իհարկե ասել է, որ ինքը ցարունակելու է պայքարել, որ թուրքիան ձանձառի Հայոց ցեղասպանությունը, ավելին՝ առանձին գնացել է Ծիծեռնակաբերդ: Այնպես որ, Բոլոր Մեջլիսի հայ դասակարգվողի պայքարելու ցանկությունն ու մղումը ֆնտրված առարկա չէ:

Արագ կազդուրվելով՝ Փայլանը գնացել է ԵՊՀ, որտեղ հանդիպել է համալսարանի ուսանողներին, որոնք հերք էին կանգնել Փայլանի հետ սելֆի ունենալու համար: Նրանցից մեկն էլ, մի սափարյուն ու խիզախ զոհ, հարցրել է Փայլանին, թե ե՞րբ ենք բարձրացնելու հայոց եռագույնը Մասիսի գագաթին: Փայլանն էլ ասել է՝ գիտե՞ք, հիմա սահմաններ կան. թուրքիան սահմաններ ունի Իրաքի հետ, Սիրիայի հետ... Հայաստանի հետ... Առաջ մենք միասին էինք ապրում, անարդարություններ կային, բայց միասին էինք ապրում: Հիմա, Արաբիստան, անուշտ այն մերն է (ո՛ւմը- Հ. Ա.), բայց հիմա այնքան ֆրդեր են ապրում, թուրքեր են ապրում եւ հայեր են ապրում, ու իմ փափագն է, որ մենք ձանադարի զսնենք, որ սահմանները վերանան... Հետո ԵՊՀ-ն Փայլանին հանձնել է մայր համալսարանի «Ոսկե մեդալ»՝ մարդու իրավունքների եւ այլն... Մի խոսքով՝ պայքարելու համար: Խնդրալից սելֆի են արել ու Փայլանն ասել է՝ «Այս անգամ ավելի ուժեղ Հայաստան սեսա»: Ավելի վաղ, արդեն Հայաստան-Սփյուռք համաժողովի ցզանակներում, թուրքիայի Մեջլիսի դասակարգվողն ասել էր. «Միասին կարող ենք զարգացնել Հայաստանը»: Միասին, այսինքն հայերով, թե՛ հարեաններով...

Հիմա Հայաստանն ապրում է հետփայլանական ցզան: Համազանցում նա հետ սելֆիների հոսքն է, լրատվական կայքերում նա ոսկեդեմիկ հայերենն է, Հայաստան-Սփյուռք համաժողովի որոշ մասնակիցների արտերում էլ դառը կսկիծ է, որ իրենք չեղան համաժողովի ասողը, այլ՝ Փայլանը, իսկ ֆաղադարանին առաջարկում են՝ «Հայ մեծերը» դասառնելուց ներսեւ նաեւ Կարո Փայլանին, չնոռանալով սակը գրել՝ թուրքիայի Մեջլիսի դասակարգվող: Ի դեպ, գիտե՞ք ինչու է թուրքիայի Մեջլիսում հայ դասակարգվող ընդհանուր Հայաստան ժողովրդավարական երկիր է... Ամեն դեպքում, մտածելու հարց է. Փայլանը Մեջլիսի հայն է, թե՛ Հայաստանում մեջլիսականը: Ինչպես ինքը՝ Փայլանն է ասում՝ գիտե՞ք, սահմաններ կան, նկատի ունեն՝ սելֆիի, եւ կամ պայքարողների հանդեպ սաժած սիրո, մանավանդ երբ չգիտես, թե հանուն ինչի է այդ պայքարը եւ կամ ի՞նչ է նշանակում ժողովրդավարական թուրքիա, որը բացելու է Հայաստանի հետ սահմանը, որպեսզի սահմաններ չլինեն...
ՀՈՒԲԿ ԱՅՅԱՆ

ՀՀ ՊՆ Պաշտամական ազգային հեսազոսական համալսարանի ղեկավար, ֆաղափական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, գեներալ-լեյտենանտ Հայկ Բոթանջյանի զեկուցումը՝ սեպտեմբերի 18-20-ը Երևանում անցկացվող «Հայասան-Սփյուռք» համալսարանական վեցերորդ համաժողովի «ՀՀ Պաշտամական ֆաղափականության առանձնահատկությունները ժամանակակից մասհրավերների թայմաներում» թեմայով միջոց ժամանակ:

Մարդկությունը թեակոխում է չորրորդ գիտատեխնիկական հեղափոխության երջան: Այն բնութագրվում է ղեկության, հասարակության եւ անհատի կենսագործունեության բոլոր ոլորտներում տեղեկատվատեխնոլոգիայի սեխնուլոգիաների գերիշխմամբ, գործունեության համասարած թվայնացմամբ ու համակարգայնացմամբ: Դրանով իսկ ստեղծվում են նոր ան-

նագմաֆաղափական ղեկավարությունը կասարում է զգալի աշխատանք գիտատեխնիկական կաղեր հաստատելով, մասնավորաղես, սվյալ ոլորտում ԱՄՆ-ի առաղատար ղեսական ու մասնավոր կաղմալերողությունների հես: Այս տեսակետից ուաղաղվ է 2015 թ. սեղետեմբերի 23-ից 25-ը Պաշտամության մախարարի տեղակալ **Արա Նաղարյանի** զխավորած ղատվիրակության այցը ամերիկյան «Մայկրոսոֆթ» ընկերողես զխամասային գրատեղյակ եւ աղատարեր հանղիղությունները ընկերողես ղեկավարողես, այղ թվում՝ փոխմախաղահ, սփյուռքահայ մսավորական **Վահե Թորոյանի** հես:

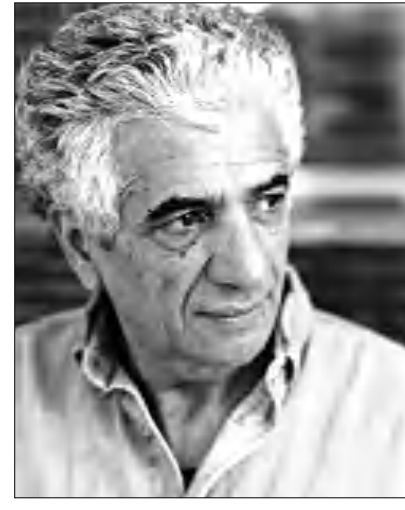
Տվյալ աղունով իր ներղումն ունի մաեւ ՀՀ ՊՆ Պաշտամական աղաղային հեսաղոսական համալսարանը, որը սերտ ալկաղեմիական կաղեր է հաստատել ԱՄՆ-ի անվսանղային ոլորտի առաղատար ղեսական զիտակղական կաղմալերողողես՝ Պաշտամական աղ-

մալարղի ձեակղոման մախաղիղ: Այս համալարղի ներղումը եմթաղում է սվյալ ոլորտները կաղաղարող հասուկ ղատեղյաների ղատարատում՝ միատանական զիտեղիի հիմնի վրա, ինղի համար կենսոնումն զուղատեղար մալկվում է «Կիղեղատարածողես ղեսուրսների ղաղմալարական կաղաղարում» մաղիտարական ծրաղիղը, որը մախատեղում է գործարկել 2018 թ. աղանը:

ԱՄՆ-ի ղեսական զերաղանղուղես կենսոն հանղիտաղող Պաշտամական աղաղային համալսարանի Տեղեկատվողես եւ կիղեղատարածողես ոլղեղի հես այս համաղործակղությունը աղատարեր հեղանկարներ է ստեղծում Հայատսանում կիղեղոլորտի մասնավոր ու ղեսական հատվածների կամղջման իթանման աղավել առաղավոր ամերիկյան մողեղով գործում մեխանիղմների մալկման ու ներղման համար:

Եղ այստեղ հողթ կարեղոր դեր կա-

«Տանավոլին եւ Իրանի աղյուծները»

Պարվիզ Տանավոլի

«Անհնարին երանտեսել աղյուծը ներկաղացող մեր հնաղույն եւ ուծեղաղույն սրթաղատկերը կամ կուռղը: Ժամանակի ընթաղցում աղյուծի մկարով հիմ գորղեր, ծածկղացաղեր եւ հարակիղ աղարկաներ հավաղելն ու հեսաղոստելը դարձան կիղբ եւ սիղղեղին, որ ես աղարիի հես կիտեմ իմ հայտնաղործությունները», մալ է իրանղի աղեղատաղես **Պարվիզ Տանավոլին** լրաղող **Հաղանի Դիտարսի** («The Art Newspaper») հես գրուղելիս: Նա հողյս է հայտնել, որ հողիսին Թեղրանում բաղված իր ցուղատանղետը կերղի աղարհով մեկ:

Ցուղատանղետում ներկաղացվել են իր հավաղածողիղ սկաղակներ, ծաղկամաններ, ինկամաններ, ծորակներ, Դարեղի աղեղեղյան թաղավորի ոսկյա դաղույնը, մեսաղաղարաններ եւ աղյուծի թեմային աղնղլող իր բրոնղեղ, ձուղունե եւ կավե աղատսանմները:

«Մատնեղականողությունը ընղունեղուղց հեսո աղյուծի ղատեղանմնղը կամ կարեղությունը ձնվաղեղ, այլ վերահայտնվեղ ղատեղանմնղային եւ աղարողակարղային միղջողատանղետում ողղես հիմ ու նոր աղանղղյթները իրար աղղկաղողղ օղալ: Աղյուծը ղարսկական ողու իղորղաղանաղն է, եւ ցուղատանղետի մղատսակն է հաղարանյակներ աղրած այղ ողին ցողյց սալ համայն աղարհին», հավեղել է մա:

Տանավոլիի բրոնղեղ «աղյուծը» (2012 թ.)

Սերը ղարսկական աղյուծի մկատմամբ առաղացել է աղեղատաղեսի մոտ 1968-ին, երղ Ծիղաղում ձեղբ է բերել հիմ մի գորղ աղյուծի մկարով: Այղ ժամանակիղ սկաղծ իր գործերում մա վերակեղեղանաղցում, նոր աղնղ է սաղիս «ղարսկական աղյուծին»: Սկղբնական աղջանում ցանկաղեղ է ցուղատանղետը կաղմալերողել Լոնղղոնում, բայց իղորղուղ եմ սվել այն անցկաղցնել մախ Թեղրանում:

Ցուղատանղետի մկատմամբ հեսաղրողություն եմ ցուղաղերել ինղղես ամերիկյան, այնղես էլ բրիտանական հաստատություններ: Լոնղղոնի Բրիտանական թանղաղարանի «Իսլամական եւ ժամանակակիղ Մերձավոր Աղեղեղյան աղեղեսի» բաղմի ղատսաղատանաղուներիղ Վեղեղաղ Պորտերը մեղաղես մղատել է ղատարատեղու մալկած ցուղատանղետի կատաղղղ:

«Պարվիղը վարղես աղեղատաղես է, ղատմամալկուղթային աղեղեսների ղատաղաղանը, ող բաղմաղիղ զրղեր է գրել իրանյան աղեղեսի մասին: Նա մաեւ անղուղական հավաղողղ է: Ող ող իր մման ձի հանղղգնել ի մի բերել մախա եւ հես իսլամական ժաղանղությունը», աղել է Պորտերը, ող մողյնղես հողյս է հայտնել, որ ցուղատանղետը կերղի աղարհով մեկ եւ կենկաղացղի իրանյան հիմ ու նոր աղեղեսը աղեղատան եղկրներում:

Ցուղատանղետին լրատանկարներով եւ տեսաղաղավեղներով իր մասնակղությունն է բերել մաեւ «The Persian Wildlife Heritage Foundation»-ը՝ վայրի բնողյան ղատաղանողյան հիմնաղրան-ընկերողությունը:

Հայկ Բոթանջյան. ՀՀ-ում կիղեղոնտեսուրսների կաղաղարման համալարղի կերտման գործում հեղինակավոր սփյուռքահայերի ներղրավման կարեղությունը

մախաղեղ հնարավորություններ, որոնղ իրենղ հես բերում են մաեւ ողակաղես միանղամայն նոր սղաղնաղիղներ ու մարտահրավերներ: Մասնավորաղես՝ կիղեղոնտաղանաղիղներն ու կիղեղոնտաղանողությունները ձեղբ եմ բերել անղրաղղային բնողթ, երղ աղարհի յուրաղանղյուր կես իղցեղի է ողեղ կեսիղ, երղ ջնղվում են ղեսողությունների ֆիղիկական սահմաններն ու հարձակումները կատարվում են աղնթարթրեղն՝ համակարղային աղաղությունը: Նման ղայմաններում այղ սղաղանաղիղներին աղղունաղվեղ ողմաղաղավումը հնարավոր է միայն միղջաղղային համաղործակղությունը: Ուսղի յուրաղանղյուր ղեսողություն այլ ղեսողությունների հես գործընկերային կաղեր հաստատելու համար ղեսեղ է մրանղ ներկաղյանա ողղես այղ աղունով փոխաղործակղեղի ղեսողություն:

զաղյին համալսարանի հես: Այղ բաղմաղերտ ու բաղմողղի համաղործակղության կարեղոր բաղաղրիղներիղ է գործընկերողությունը կիղեղոնտաղանողության ոլորտում: Մասնավորաղես՝ հայկական ղատեղանական համալսարանի մի ֆանի եղիտասարղ մասնաղեսներ տարեր ժամկետներով զիտական ստաղավորում են անղեղ ամերիկյան համալսարանի Տեղեկատվողես եւ կիղեղոնտաղանողության ոլղեղում, որը կիղեղոլորտում ԱՄՆ-ի զերաղանղության կենսոնն է եւ ղեսական ու մասնավոր հատվածները կամղջող կարեղոր կաղողյց: Այղ համաղործակղության աղջանակներում մեր համալսարանի Աղղային ղաղմալարական հեսաղոսողությունների ինսղիտուղի Աղղային անվսանղողյան ֆաղաղակաղություն եւ տեղեկատվատեղաղողակղային տեղանողղղի կենսոնի մասնաղեսները մալկել են եւ նաղած ոլղեղում, ինղղես մաեւ ՆԱՏՕ-ի համաղատսաղիտան կաղողյցում ու Հայատսանի Աղղային ժողղղի հանղմաղիտմում զիտական փորձարկման եմ եմթարկել Հայատսանի կիղեղոնտաղանողության աղղային ղաղմալարական համաղղեսի ողրերս լողյս տեսած համարում:

Ներկաղյունս կենսոնում մալկվում է Հայատսանի կիղեղոնտաղանողյան ղեսուրսների աղղունաղվեղ կաղաղարման նորանղեղական հա-

րող է իտաղալ մեր Հայոց սփյուռղը, ֆանի որ կիղեղոնտաղմաղանողության աղատաղիտմում ող թե համաղեսական, այլ համաղղային ինղղիղ է, որի լղեղումը ղատանղղում է ամբողղջ աղղի ող միայն մարղկային ու նողթատեղիտակական, այլեւ կաղմալերողական ու մսավոր ներուղի մղատակային համաղիտմում՝ հեղինակավոր հայ գործիղների հասարակական կերղի եւ անղմական կաղերի գործարկմամբ: Եղ դրա վաղ օղիղակներիղ է «Վիտաղեր Ինտերնեղեղեղ» ընկերողես զխավոր տնօղեն, «ԱրմՏեղի» համաղողղղի մախաղահ **Թոնի Սորոյանի**, «Սիմողղիս» ընկերողես զխավոր ձարտարաղես-հեսաղողղ ողկոսող **Երվանղ Չորյանի** եւ ողրոտի սփյուռքահայ այլ գործիղների հայրեղանկեր գործունեողությունը:

Հայատսանի կիղեղոնտաղանողյան գարաղցման գործում սփյուռքահայողյան աղկիղ ներղարվումը եւ մրա մասնակղության հեսաղաղ ընղղայնումը ստեղծում են Հայատսանի կիղեղոնտաղանողությունների հարաղուն գարաղցման հողատղի հեղանկարներ: Այս ներղարվումը բիտում է մեր աղղի ընղիտարական աղեղերիղ, ֆանի որ Հայատսանին հնարավորողյուն է սաղիս գարաղցնեղու իր կիղեղոնտաղանողյանները՝ դրանղ ողնեղով ի սղատս ամբողղջ աղղի, միղեղույն ժամանակ, էաղղես ամրաղղեղեղու Հայատսան-Սփյուռք կաղերը՝ մղատստեղղ սփյուռքահայողյան աղղային ինմնողյան ղատաղանմանը:

Ամփողիղղղ, ղատիղ ողնեղ ողիմեղու կիղեղոնտաղանողյան մեր հարաղաման սփուռքահայ առաղջավարներին՝ Հայոց ղեսականողյան վերտեղծման 100-ամյակին ընղաղաղ, գործնական աղակղուղյուն ցուղաղերել Հայատսանի անվսանղ գարաղցման ողղղված վերոնեղյալ կիղեղոնտաղանողյան ղեսուրսների ղաղմալարական կաղաղարման ինսղիտուղի ստեղծման գործում:

Սիղջաղղային համաղործակղության գարաղցման աղունով ՀՀ

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՎԵԼՅԱՆ

դ.գ.թ. էներգետիկ աշխարհաբաղադրականության եւ միջազգային անվտանգության հարցերի մասնագետ

Եթե սեղանների 25-ին կայանա Իրաքի Զրդասանի անկախության հանրավճար, ապա սարածաբանում ընթացող աշխարհաբաղադրական փոփոխությունները մեծ թափ կհավաքեն: Նման փոփոխությունները այս սարածաբանում որդես կանոն հանգեցնում են դաստիարակների՝ էթնիկ ու կրոնական բախումների, բացառված չէ նաեւ հարեւան ղեկավարների ներխուժումը իրեն անկախ հռչակած Զրդասանի սարած:

Ինչու են ասում՝ եթե, քանի որ հասկանալի է, որ լուրջ է դրված սեղանին, ու դաստիարակները Երբիլը մինչեւ վերջին դրանք բանակցություններ կվարի թե՛ դաստիարակական Բաղդադի եւ թե՛ միջազգային կառույցների ու այլ ղեկավարների հետ՝ ստանալու համար այն ամենը, ինչը նրան հարկավոր է սարածաբանում իր դիրքը ապահովելու ու ազդեցությունը մեծացնելու համար: Հիմնական դաստիարակները անվտանգության երաշխիքներ են, որոնք նա ցանկանում է ստանալ ԱՄՆ-ից եւ մի քանի այլ ղեկավարներից իր սնտեսական ու ֆաղափական զարգացումը սարածաբանում ապահովելու համար: Այս հանրավճար կարելի է անվանել ժամանակակից, որը երբիցս ու Բարզանիների կյանքին հարկավոր է անվտանգության ձեռնարկող նոր համակարգում իրենց դերը ամրապնդելու համար:

Եվ այսպես՝ սեղանին դրված է նոր դաստիարակի վստահ-

նական աղբյուրների, ֆրոնտի թիվը այդ ղեկավարներում 14-20 մլն է, եւ սա ամենամեծ ֆրոնտակ հավաքականությունն է սարածաբանում, հաջորդը Իրանն է՝ 7 մլն ֆրոնտակ, եւ աղա Սիրիան՝ 1-2 մլն բնակչությամբ:

Այստիպես Իրաքի Զրդասանի ի հայտ գալը կարող է վարակիչ լինել հարեւան ղեկավարների ֆրոնտի համար: Սիրիայում ընթացող դաստիարակները սեղանի ֆրոնտի գինված ուժերին արդեն իսկ հնարավորություն է ընձեռել սեղանի իրենց կողմից վերահսկվող սարածիներ, եւ բացառված չէ, որ նրանք նույնպես ցանկանան միանալ անկախացած Իրաքի Զրդասանին:

Սարածաբանի ֆաղափական ֆրոնտի փոփոխության մասին վաղուց էին խոսում, սակայն այն դե-ֆակտո արդեն իսկ սկսել է իրականություն դառնալ Իրաքի եւ աղա Սիրիայի ֆայթայմանը, սակայն Իրաքի ֆրոնտը առաջինը կլինեն, ովքեր կփորձեն դրան լիզիվություն տալ ու դաստիարակները այլ ղեկավարների ճանաչումը: Բարզանին ու նրա կողմնակիցները հասկանում են, որ այս դաստիարակներում նրանք կարող են ստանալ այն տեղությունների աջակցությունը, որոնք ցանկանում են երկարաժամկետ հեռանկարով ամրապնդվել սարածաբանում:

Սարածաբանային ղեկավարներից ֆրոնտին առաջին հերթին աջակցում է Իրաքից, որը ակտիվ ներդրում ունի նաեւ փեյզերակ կոչվող զինազուլայների կայացման հարցում: Արաբական ղեկավարներից Սաուդյան Արաբիան է, որին ձեռնու է ժախկան մեծամասնություն ունեցող Իրաքի ոչնչացումը: Քրդերի անմիջական հարեւան Իրանը արդեն հայտարարել է իր կոչ ղեկավարումը այս հար-

Անկախ Զրդասանի հարցը եւ անվտանգային միջավայրը սարածաբանում

զը, ինչը լուրջ ստեղծում է ստիպում ուսուցիչ հետեւելու իրադարձությունների զարգացմանը Զրդասանի շուրջ, քանի որ այստիպես կորուսվի նաեւ ողջ սարածաբանի անվտանգային զարգացման նոր դիմանկան: Այսինքն, ներկայումս ամբողջ աշխարհը Բարզանիին համոզում է չեղարկել այդ հանրավճար, փոխարենը դաստիարակներին հայտնելով իր Իրաքի ֆրոնտի այն ամենը, ինչ նրանք ուզում են, բայց ոչ դաստիարակները հայտարարված անկախությունը:

Պե՛տք է ընդունենք, որ դե-ֆակտո Իրաքը ֆանդիված ղեկավարներն է ու դրա վերջնական կազմալուծման սկիզբը դրեց ԱՄՆ-ը 2003թ.ի ներխուժմամբ: Իսկ «Իսլամական» կոչվող ղեկավարների ահաբեկիչների կողմից Սուուդի ու նրա շրջակայքի գրավումից հետո Իրաքի ղեկավարները որդես ամբողջական միավոր վերջնականապես կործանվեց: Սուուդի համար դաստիարակները ցույց տվեց, որ այդ ղեկավարներում ռազմական հիմնական ու մարտնական ուժը ֆրական փեյզերակ կոչվող զորազուլայներն են, իսկ Իրաքի քանակ կոչվածը, որի սեղանի վրա ԱՄՆ-ը միլիարդներ էր ծախսել, իրականության մեջ գոյություն չունի: Այդ դաստիարակները ֆրոնտին նաեւ հնարավորություն տվեց ցույց տալ ոչ միայն իրենց ռազմական ներուժը, այլեւ դուրս գալ դաստիարակներից ինքնավարության սահմաններից եւ վերահսկողություն հաստատել նաեւ Զիրուկ կոչվող ֆաղափ նկատմամբ:

Այստիպես Բարզանին՝ օգտվելով Բաղդադի թուլացումից, կարողացավ վերահսկողություն հաստատել նաեւ ռազմավարական նշանակություն ունեցող Զիրուկի սարածաբանի նկատմամբ, որը հարուստ է նավթով եւ զարգելով: Իսկ այդ վերահսկողությունը օդի մասն անհրաժեշտ է Զրդասան ղեկավարներին՝ անկախ գոյություն ու զարգացման համար: Սակայն վերահսկողությունը նավթային ռեսուրսների նկատմամբ դեռ բավարար չէ, հարկավոր է նաեւ հնարավորություն ունենալ այդ էներգետիկները արտահանելու: Ահա այստեղ է, որ դաստիարակները դառնում է լուրջ խոչընդոտ ու հայտնվում կախման մեջ իր հարեւաններից:

Չրկված լինելով ծով դուրս գալու հնարավորությունից, Իրաքի Զրդասանը լուրջ ռիսկի է գնում իր անկախության հանրավճարով, քանի որ կարող է փաստացի շրջափակված մեջ հայտնվել իր իսկ հարեւանների կողմից: Սակայն, մյուս կողմից էլ, բավականին կազմակերպված եւ ռազմապես ակտիվ ուժեր լինելով, քան դաստիարակները Բաղդադը, Երբիլը հասկանում է, որ ինքն ինքն կենտրոն կարի այլեւ չունի ու նա ցանկանում է դառնալ ինքնուրույն խաղաղող այդ սարածաբանում: Վերջինս նաեւ աղա-ցուցել է բոլորին, որ ունի նաեւ ռազմական բավարար ներուժ՝ ապահովելու իր երկրի սահմանների դաստիարակները հնարավոր ներխուժումից:

Ներկայումս Իրաքի Զրդասանի շուրջ սեղանի վրա վիճակի շուրջ ֆաղափական խաղ է սկսվել, որին ցանկանում են մասնակցել բոլոր նրանք, որոնք այս կամ այն կերպ կապված են Մերձավոր Արեւելի հետ կամ ունեն այնտեղ ֆաղափական շահեր: Զրդասանի հանրավճարը իրական ստանալով է սարածաբանի հասկապես այն ղեկավարների համար, որտեղ մեծ թիվ են կազմում ֆրոնտը ու այդ երկրների թվում առաջինը՝ Թուրքիան: Ըստ ոչ դաստիար-

ցում՝ ստանալով փակել սահմանները Զրդասանի հետ: Թուրքիան թերեւս նույնպես դեռ է այս անկախությանը, քանի որ վախենում է դրա ազդեցությունից իր սարածիում բնակվող ֆրոնտի վրա, սակայն, միեւնույն ժամանակ, ակտիվ կապեր է դաստիարակները Երբիլի հետ՝ փորձելով մեծացնել իր ազդեցությունը վերջինիս վրա: Թուրքիան հանդիսանում է ֆրական էներգետիկները դեղի միջազգային շուկա դուրս բերելու հիմնական ուղին, հետեւաբար Զրդասանի կախվածությունը այդ ղեկավարներից առավել է, քան մյուս հարեւաններից:

Մեծ տեղություններից՝ ԱՄՆ-ը եւ Ռուսաստանը թերեւս դաստիարակներ կոչ են անում հետաձգել հանրավճար, սակայն իրականում երկուսն էլ դեռ չեն ֆրական անկախությանը, ընդունելով նաեւ այն փաստը, որ այդ ղեկավարները հայտնվելը ընդամենը ժամանակի հարց է ու մնում է փորձել դրանից հնարավորինս շուրջ դիվորդներ շահել: Իրավիճակը սրման միջոցով ունի ու այն կարող է հանգեցնել սարածաբանում ռազմաֆաղափական հավասարակշռության փոփոխության: Եթե հանրավճար կայանա, ապա բացառված չէ, որ բախումներ կլինեն ֆրոնտի եւ թե՛ դաստիարակները Բաղդադի (որը հասկապես դեռ է Զիրուկի միացմանը Զրդասանին) եւ թե՛ հարեւան ղեկավարներին ու հասկապես Թուրքիայի հետ: Նման բախումները կարող են սարածվել նաեւ Թուրքիայի սահմանից ներս՝ ընդգրկելով հարավ-արեւելյան ֆրոնտակ մահադները:

Այսինքն, այս իրադարձությունները սկսում են զարգանալ Զայասանի սահմանից ընդամենը 300 կմ հեռավորության վրա եւ բացառված չէ, որ դրանք կարող են հասնել նաեւ հայ-թուրքական սահմանամերձ ֆրոնտակ սարածիներ, ու մեծ ակամաստեղ լինեն թուրք-ֆրական ռազմական լարվածության աճի մի նոր շրջանի:

«Զահակիրի» յաւելում մատենաշարը

Կահիրէի «Զահակիր» շարքաթերթն անցեալ տարւանից սկսել է որդես իր յաւելում հրատարակել ճանաչողական գրքակներ՝ սահմանափակ տպագրականով: Այն նախատեսուած չէ վաճառքի համար եւ անվճար տարածուած է գրադարաններին եւ տուեալ նիւթով հետախուզողներին: Գրքակների մեծ մասի հեղինակը եւ խմբագիրը շարքաթերթի աշխատակից, ճանաչուած երաժշտագէտ եւ լրագրող Զայկ Աւագեանն է:

Մատենաշարի վերջին՝ 12-րդ գրքակը նուիրուած է 2004-ին որդերգական վախճանով կեանքից հեռացած եգիպտահայ դերասանուհի Վանիա Էփերճեանին, որն ակտիւ մասնակցութիւն է ունեցել ինչդէս եգիպտահայ գաղթավայրի ձեռնարկներում, այնդէս էլ արաբալեզու թատրոնում եւ կինոյում: Դերասանուհու կենսագրութիւնից բացի որդես յաւելում ընդգրկուել է 3ովհաննէս Թումանեանի «Մի կաթիլ մեղրը» վիդերգն արաբերէն՝ Վանիա Էփերճեանի թարգմանութեամբ:

Մինչեւ հիմա որդես «Զահակիրի» յաւելում հրատարակուել է 12 գրքակ: Անցեալ տարի լոյս են տեսել «Չորս հարցադրոյց Զանգ Տիմի հետ», «Զայր Լեւոն Չեփեան, Մեծ Եղեռնի հարիւրամեակ՝ յիշողութիւն եւ մարտահրաւր (դասախօսութիւն)», «Թէոդիկի մամակները Արարատ Զիւսեանին» (խմբագիր՝ Զայկ Աւագեան) եւ Զայկ Աւագեանի «Փարիզի Քոմիւնը, Կայսրութիւնը եւ Զայոց ցեղասպանութիւնը. մարտիտարակներ-անարժիտարակներ ընթերցում» գրքակները: Այս տարի լոյս տեսած բոլոր գրքակները կեանքի են կոչուել Զայկ Աւագեանի աշխատարկութեամբ՝ «Papasian & Co. երաժշտական ընկերութիւնը (ըստ ազգագիրներու եւ յայտագիրներու)», «Աղբաւանդիոյ հայկական երաժշտական կեանքի ուրուագիծ (ըստ ազգագիրներու եւ յայտագիրներու)», «Խմբավար եւ երաժշտահան Զայկ Սարգիսեանի Եգիպտոսի շրջանի գործունէութեան ուրուագիծ (ըստ վաւերաթուղթերու եւ փաստագրութիւններու)», «Դասակարգ եւ մանկավարժ Նուարդ Տամասեանի կեանքի ուղեգրութիւնը (ըստ վաւերաթուղթերու եւ փաստագրութիւններու)», «Ուրուագիծ Գոհար Գասպարեանի Եգիպտոսի շրջանի գործունէութեան (1940-1948)», «Տիրան Կարապետեան. յօդուածներ իր մասին, նկարներու ալբոմ (ծննդեան 135-ամեակին առիթով)» եւ «Վանիա Էփերճեան. բազմերանգ աշխարհ մը համակ կենսունակութեամբ»:

Ա. Բ.

Չայ մշակույթը անտիկ աշխարհին նվիրված միջազգային հրատարակության մեջ

«Ուիլի բլաութել» միջազգային հրատարակչութիւնը վերջերս լոյս է ընծայել «Չոնա-հռոմեական մշակույթի հետեւը Արեւելյան եւ Կենտրոնական Եվրոպայում» հոդուածների ժողովածուն (անգլերէն): Այն բաղկացած է հետեւյալ բաժիններից. 1. Խորվաթիա, 2. Սլովենիա, 3. Չեխիայի Զանապետություն, 4. Լեհաստան, 5. Չոնգարիա, 6. Ռումինիա, 7. Բուսնիա-Չերցեգովինա, Սերբիա եւ Մոնտենեգրո, 8. Բուլղարիա, 9. Ռուսաստան, 10. Զայասան եւ Վրաստան: Զայասանին նվիրված է մեկ ներածական հոդուած (Գոհար Մուրադյան եւ Արմեն Ղազարյան. «Չայ մշակույթը եւ դասական անտիկ աշխարհը», էջ 507-515), նաեւ երկու հոդուած՝ Գոհար Մուրադյանի «Միջուղարչյան հունա-հայկական գրական կապերը» (էջ 516-527) եւ Արմեն Ղազարյանի «Անիի հայկական ճարտարապետական դրոշմի «անտիկ» ուղղությունը» (էջ 528-540): Ի դեմք, գրքի երեք խմբագիրներից մեկը Զառա Մարտիրոսովա-Տորլոնեն է (Մայամիի համալսարան, ԱՄՆ), որը նաեւ ժողովածուում տեղ գտած «Վերգիլիոսը Ռուսաստանում» հոդուածի հեղինակն է:

Ո՞վ կկանգնեցնի Բարզանիին

Մերշավոր Արեւելիում իրավիճակը կարող է արմատապես փոխվել

Որքան ավելի է մոտենում Իրաքի ինքնավար Զրդսանի սարածին սեղանների 25-ին նախատեսված անկախության հանրավեցի օրը, այնքան ավելի դարձնում է հարցը, որ Երբիլի գործողությունները անհնար է կանգնեցնել: Իրաքի Զրդսանի ղեկավարությունը անցեստու է հանրավեցից հրաժարվելու Բաղդադի խորհրդարանի դաշինքները, չնայած որ դա անդամները նախագուցարել են Իրաքի անբողջակա-նությունը սղառնացող վսանգի մասին եւ վարչապետ Չեյրար ալ-Աբադիին հանձնարարել են բոլոր միջոցները ձեռնարկել հանրավեցի չեղարկելու համար: Սակայն Իրաքի Զրդսանի ղեկավար **Մասուդ Բարզանին** հայտարարել է, որ ինքնավար սարածի ժողովուրդը չի ընդունում ֆրոնտի ձայնն անցեստող Բաղդադի դաշինքները: Այսպես է նույնպես Բաղդադ-Երբիլ գծի առաջին եւ ամենազխավոր ինտրոդ:

Լեզիսիմությունը բխում է Զրդսանի ժողովրդից, այլ ոչ թե դրսից:

Գոյություն ունի նաեւ երրորդ ինտրոդ՝ Երբիլ-Անկարա-Թեհրան առանցքը: Թուրքիայի վարչապետ **Բինալի Յըլդըրմը** հայտարարել է, որ Անկարան մեկնել է արձագանքման ծրագիր ի դեմս Իրաքի Զրդսանի հանրավեցում անկախության հռչակման: Ինչպես նույն է «Ռեզոլուցիոն» գործակալությունը, այդ ծրագիրը չի հրադարակվել, սակայն թուրք վարչապետը խոսել է առանց այդ էլ բարդություններով լի սարածաբանում հնարավոր նոր բարդությունների ծագման մասին: Թուրքիայի կառավարության ղեկավարը հանրավեցի չեղարկումից Բարզանի որոշումը անվանել է «շատ վատ», «հայտնի է մեր գաղափարը վերաբերմունքը Իրաքի սարածաբանի անբողջակաության դաշինքի համարձակման նկատմամբ, երկիր, որի հետ ունենք 350 կիլոմետրանոց սահման», ասել է Յըլդըրմը: Նա ավելացրել է, որ Թուրքիայի դիրքորոշումը կհրադարակվի Անվսանգության խորհրդի եւ կառավարության սեղանների 22-ի նիստից հետո:

վազել կոնկրետ սահմանները, չեն կարող ասել, թե հնարավոր է արդյոք ի մի բերել Իրանի, Իրաքի, Սիրիայի եւ Թուրքիայի ֆրոնտերը: Մեր դարածաբանում գուցե դա տեղի չունենա, չգիտեմ: Սակայն նկատելի է, որ Թուրքիայի դիրքորոշումը կհրադարակվի Անվսանգության խորհրդի եւ կառավարության սեղանների 22-ի նիստից հետո:

Սեյի դասախոսներից մեկի կարծիքով, դա դաշինքավոր է մտածվում, որ Երբիլը գտնվում է Բաղդադի, Թեհրանի եւ Անկարայի թուլությունը, որոնք չեն համարձակվի իր վրա հարձակվել, թեեւ, Իրաքի վարչապետ **Նուրի ալ-Մալիքիի** խոսքերից դա տեղի, գիտակցում են, որ Մերձավոր Արեւելիում կարող է հայտնվել մի նոր Իսրայել:

Երկրորդ կաղված է Արեւմտեցի եւ Երբիլի դիմակայության հետ: Ավելի վաղ ԱՄՆ-ն, Մեծ Բրիտանիան եւ ՄԱԿ-ը Երբիլին առաջարկել էին հանրավեցի անցկացման այլընտրանք փորձելով նրան սահմանափակել փեդերալության անցկացման հարցում: Այլընտրանքի մանրամասնությունները չեն բացահայտվում: Զրդերի տեղեկատվական կայքերի հարցումներին դաշինքը ընդհանուր գծերով ամեն ինչ համաձայն է հետեւյալ երկու կետերին: Առաջինը Բաղդադի եւ Երբիլի երկխոսության վերսկսումն է նոր դաշինքներով: Երկրորդը հանրավեցի հետաձգումն է:

Բարզանին այդ առաջարկությունը մեկնաբանել է հետեւյալ կերպ. «Զրդսանի հանրավեցին փոխարինող որեւէ այլընտրանք չի առաջարկվել: Նա նաեւ դաշինքներով է «Իսլամական դեմոկրատիայի» դեմ դաշինքը կոալիցիայում ԱՄՆ-ի նախագահի ներկայացուցիչ **Բրեթ Սաֆերլի** այն խոսքերին, թե հանրավեցի միջազգայնորեն օրինական չէ: Բարզանիի խոսքերով հանրավեցի

Թեհրանը համամասն դիրք է բռնել, թեեւ այն դեռ չի հստակեցվել: Բայց ամեն դեպքում Թուրքիային եւ Իրանին միավորում են այն երկրորդները, թե «ֆրակական դաշինքը» կղիղջի նաեւ իրենց, քանի որ երկու երկրներում էլ մեծ թվով ֆրոնտ են աղրում:

Առանձնահատուկ դիրք է բռնել Իսրայելը: Վարչապետ **Բենիամին Նաթանյահուի** հայտարարության մեջ ասվում է, որ Իսրայելը դաշինքում է սեփական դեմոկրատիայի ստեղծելու ֆուրդ ժողովրդի օրինական ջանքերը: Առավել կոնկրետ արտահայտվել է իսրայելական բանակի Եսաֆի դեմոկրատիայի սեղանակալ **Յաիր Գոլանը**. «Ես չեմ կարող ու-

րանում Կիրկուկի Երջանում: Երբեք է, նախքան առավելում է Թուրքիա, որը կարող է փակել ֆրոնտի եկամուսների այդ կարեւոր աղբյուրը: Այնպես որ Երբիլը հոյակապ թեքում դնում է Արեւմտեցի վրա, որը կարող է չեզոքացնել թուրքական գործընթացը: Երրորդ, Բար-Իլանի անվան համալսարանի կաթի ֆակուլ-

մարմինների ընտրություններ: Զեչըր գիտեն, որ Իրանի ներսում ֆուրդ աղտոտություններ մարտական գործողություններ են իրականացնում: Իրանցի զինվորականները ներկայումս բախումներ են ունենում տեղացի ֆրոնտի կազմավորումների հետ եւ կարող են դեմ լինել հակամարտության գոտի ընդլայնմանը: Թուրքիան նույնպես կձեռնարկի ինչ-ինչ գործողություններ, կարծում է Ավիգոր Եսկինը:

Այսինքն խնդիրն առաջարկվում է առավել բացահայտ ձեռնարկ: Եսկինի կարծիքով, Իրաքի Զրդսանի անկախության կարգավիճակը սահմանափակում կարող է ծագել Սիրիայում դաշինքներում (կոնֆեդերացիա) ստեղծելու, Թուրքիան եւ Իրանը մասնակցություն հարցը: Երբիլը ինչ կանի այդ ամենի դաշինքներում: Այսօր նույնիսկ Վաշինգտոն է նախագուցարել ֆրակական ինքնավարությանը. «Վիճելի սարածներում անկախության հանրավեցի անցկացումը հասկալից սաղիչ է սաղալայունացնող երեւոյթ է»: Այդ դեպքում կարող է դաշինքում ծագել Բաղդադի եւ Երբիլի միջոց: Ինչպես գրում է ֆուլթոնյան Al Rai Kuwait հրատարակությունը, «երբ սարածաբանի վերաձեւման գործընթացը դառնա անբաժանելի, Իրաքի ֆրոնտը ստիպված կլինեն անկախության հանրավեցի անցկացնել սեղանների 25-ին»: Դրան կհաջորդի դիվանագիտական-ֆաղափարական տեսակետ ու հյուսիս դաշինք, որի ելքն առաջին անհայտ է: Բացառված չէ Թուրքիա-Իրան-Սիրիա նոր կոալիցիայի ստեղծումը, որի անդամները հանդես կգան Իրաքի Զրդսանի դեմ: Մի խոսքով, Մերձավոր Արեւելիի իրադրությունը հեթանակական անգամ փոխվում է իր բնութագրերը:

Պ. Բ.

Թրամփն առաջարկում է բարեփոխել ՄԱԿ-ը

Սեղանների 18-ին ԱՄՆ նախագահ **Դոնալդ Թրամփը** ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովում հանդես եկավ կազմակերպությունը բարեփոխելու նախաձեռնությամբ: Խոսքը տարածվեց կազմված հայտարարության մասին է: Երբեք է, այդ կետերն այնքան ձանձրալի են, որ նույնիսկ ամերիկյան մամուլը դրանք լիովին չհրադարակեց: Փոխարենը ՋԼՄ-ները խոսքի ֆունդամենտին Թրամփի նախընտրական ելույթները, որոնցում նա ՄԱԿ-ն անվանել էր «հաճելի ժամանակի ակունք»:

Թրամփի առաջարկությունները որեւէ բան չեն դարձնակում. դրանք խուսափում են ՄԱԿ-ի Անվսանգության խորհուրդը Գերմանիայի, Ճապոնիայի, Չինաստանի, ՅԱԳ-ի հաշվին ընդլայնելու հարցից: Այլ խնդիր է միջազգային հռչակագիրը, որն արդեն դասարան են ստորագրել 120 դեմոկրատներ, այդ թվում Մեծ Բրի-

տանիան, Կանադան, Չինաստանը, Գերմանիան, Չինաստանը, Ինդոնեզիան, Ճապոնիան, Չորդանանը, Նիգերը եւ այլն:

ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆաբսուղար **Անտոնիո Գուտերիչը**, նկատելի ունենալով Բիրմայի ձգնաժա-

մը եւ Կորեական թերակղզում ԱՄՆ-ի սարածները, սեղանների 13-ին հայտարարել էր միջազգայնորեն ձանաչված 18 հեղինակավոր անձանց միջնորդությամբ Բարձր մակարդակի նոր կոնսուլտացիոն խորհրդի ստեղծման մասին: Մինչդեռ

ՄԱԿ-ում ԱՄՆ նախկին ներկայացուցիչ **Ջոն Բոլտոնը** հռչակագիրն անվանեց «սովորական հռետորաբանություն», որը ՄԱԿ-ի ֆաբսուղարությունը կարող էր կազմել հիսուն տարի առաջ, հարցը նույն է Fox News-ը:

Ամերիկացի դիվանագետ **Ջալմայ Գալիլզադը** իր հերթին National Interest-ում սեղանների 17-ին հրատարակեց վերլուծական տեքստ, որտեղ ֆունդամենտալ Թրամփի առաջարկությունը: Ինչ վերաբերում է ՄԱԿ-ի Անվսանգության խորհրդին, նույնիսկ եթե ԱՄՆ-ը հանդես գա դրա կազմում ճապոնիայի եւ այլ երկրների ընդգրկման օգտին՝ նրանց կողմից բարեփոխումների աջակցման դիմաց, ապա ԱՄՆ մնացյալ չորս անդամները հազիվ թե համաձայնեն դրան: Չինաստանը վախենում է, որ սարածաբանային մրցակիցներ ճապոնիան եւ Չինաստանը կարող են դառնալ ՄԱԿ-ի ԱՄՆ մեծական ան-

դամներ: Ռուսաստանը վճռականորեն հանդես է գալիս ԱՄՆ-ում իր դերի թուլացման դեմ: Իսկ եվրոպական երկրները տարբեր տեսակետներ ունեն: Գերմանիան ԱՄՆ ներկայիս կազմը համարում է հնացած եւ ձգտում է դառնալ դրա մեծական անդամ: Բայց եթե Գերմանիան հասնի իր նպատակին, ապա Իսպանիան եւ Գերմանիան մեծ կարեւորություն են սաղիս ՄԱԿ-ի ԱՄՆ ընդլայնմանը, բայց իրականում դասարան չեն դրան:

Չնայած իրող անորոշացմանը, Ռուսաստանը դաշինքում վաճառելի է ԱՄՆ առաջարկվող կազմում Գերմանիայի եւ Ճապոնիայի սաղրամներին: ՄԱԿ-ի խաղաղարարների Դոնալդ մեքսիկո գաղափարը օրեցօր ավելի վստահավոր է դառնում: Բարեփոխաբար Դոնալդսոն լավ են հիշում «կաղույս սաղալարների» ավերիչ դերը Գերմանիայի փլուզման օրերին: Պ.Բ.

Կամավորական աշխատանքի գնահատականը

Խաչատուր Աբովյանի անվան Մանկավարժական համալսարանի կենսաբանության, ֆիզիայի և աշխարհագրության ֆակուլտետի 3-րդ կուրսի ուսանող **Տաթևիկ Ենոֆյանը** և գեղարվեստական կրթության ֆակուլտետի 2-րդ կուրսի ուսանող **Սյուզաննա Առաքելյանը** արդեն երկու անգամ հաջողությամբ անցրել են գրադարանի և մասնակցում գիտելիքի և բարի որոնողական դասընթացի և հետ կապված բազմաթիվ միջոցառումների:

Համախառն են գրադարանում գործող «Չորեքշաբթի» գրական ակումբի հանդիպումներին և կամավոր սանձնել են այդ հանդիպումները լուսանկարելու և գրական գրադարանի կայքում ու գրական ակումբի ՖԲ էջում հանդիպման մասին տեղեկատվություն տարածելու գործը:

2017 թ-ի ուսումնական տարվա ավարտին նրանք ցանկություն հայտնեցին ամառվա ընթացքում հունանիստ գրականության ընթերցանահամալիրում, արձակուրդ գնացած աշխատանքների փոխարեն, գրադարանավարի կամավորական աշխատանք կատարել:

Համալսարանի ռեկտոր, դոկտոր-դոկտոր **Ռուբեն Միրզախանյանի** համաձայնությամբ նրանք 2017 թ-ի հուլիսի 20-ից մինչև օգոստոսի 29-ը կատարեցին գրադարանավարի աշխատանք:

Ամեն օր ժամը 10.00-ից մինչև 17.00 նրանք եղել են գրադարանում, կատարել ստասարկում, օգնել գրադարանի հաճախող մագիստրատուրա ընդունվողներին, սիրով տեղեկատվություն են հայտնել տղազի մյուսերի և գրադարանի էլեկտրոնային ռեսուրսների, դրանցից օգտվելու

կանոնների մասին և սրամադրել գրքեր: Օրվա ընթացքում համացանցում մուտք գործել են նոր գրքեր: Մասնակցել են «Աբովյանցիներ» կենսագրական հանրագիտարանի համար կենսագրություններ մուտքագրելու աշխատանքներին՝ մուտքագրելով ավելի քան 100 կենսագրություն: Աշխատանքում բարեխիղճ էին, դասասխանաձև, առօրեայում՝ ընկերներ և աշխատանք:

Գնահատելով կամավորականների աշխատանքը գրական գրադարանի ղեկավար **Տիգրան Պետրոսյանը** նրանց դարձրել է գրական գրադարանի դասվորակ:

Սեպտեմբերի 15-ին Տիգրան Պետրոսյանի հրավերով գրադարան էին այցելել երկու ուսանողների հարազատները: Տիգրան Պետրոսյանը ներ-

կայացրեց կամավորական աշխատանքի բովանդակությունը, նստեց ամառվա ընթացքում Տաթևիկի և Սյուզաննայի կատարած աշխատանքը, շնորհակալություն հայտնեց նրանց հարազատներին ուսանողներին կամավորական աշխատանք կատարելու հարցում ֆազվերելու համար և Տաթևիկին ու Սյուզաննային հանձնեց դասվորակ:

Սյուզաննան և Տաթևիկը շնորհակալական ջերմ խոսքեր ասացին ընթերցարանի գրադարանավարներին, որոնք իրենց սովորեցրել էին գրքերի հետ աշխատելու մեթոդները և խոստացան ակտիվորեն մասնակցել գրադարանի հետագա աշխատանքներին:

ԱՆՆԱ ՄԱՐԵՏԻՐՈՍՅԱՆ
Ընթերցարանների բաժնի ղեկավար

Քարանձավների գաղտնիքները

2008 թվականին Վայոց ձորի Արենի գյուղում հնագետները հայտնաբերել են կենդանական կաշվի մեկ ամբողջական կտորից կարված աշխարհի ամենահին կոշիկը՝ լիարժեք ու հրաշալիորեն պահպանված: Կոշիկը 5500 տարեկան է: Գտնվելու վայրում ստանում են ահռելի տեղումներ, որոնք առաջացրին աշխարհում: Կոշիկներ էլի են գտնվել՝ ծղոտից, ընդ որում՝ ավելի մեծ տարիքի կաշվից ուսումնասիրելու նպատակով հանվել են հողի տակից, բայց բոլորն էլ կաշվի մի ֆանի կտորից են պատրաստված: Արենիի կոշիկն առանձնահատուկ է. այն վկայում է դաստիարակության մասին: Իր տեսակով բացառիկ ուսումնասիրության օբյեկտ է համարվում հայտնաբերվել են գինեգործության ու խաղողի մշակման բարդ տեխնոլոգիայի մասին վկայող գտնվածներ, ինչպես նաև կնոջ կիսաբազմաթիվ, որը մոտ 4000 տարեկան է:

հասվածներում հայտնաբերված կարաններ, կնոճներ, խորհրդեր, կենցաղային իրերը մաքրվել են հողի շերտից ու անձեռակերտ բանազարան են հիշեցնում: Հնագետները հավաստիացնում են, որ անգամ այն հասվածները, որտեղով այցելուները ֆայլում են, նույնպես դարձնակում են նման գտնվածներ, միայն թե դարձնակ էլ ինչքան կարող են բաժնված լինել հողի շերտի տակ: Չէ՞ որ ոչ ոք չէր կարող կանխատեսել, որ նույն տարածքում կհայտնաբերվի աշխարհի ամենահին կոշիկը՝ դաստիարակված կոշիկ կաշվից: Ի դեպ, նույն տարածքում գտնվել են ավելի հին ուսումնասիրելու, բայց ֆանի որ մի ֆանի կտորից են կարված, դրանց հնագիտական փայլն «Արենի-1 կոշիկի» համեմատելով:

Քարանձավներում հայտնաբերվել են նաև մարդկային գանգեր՝ մշակված ու փայլեցված: Հնագետների կարծիքով՝ սեղաբնակները դրանք դրսի աշխարհից են բերել, սեղադրել հասուկ անոթների մեջ: Գանգերը դաստիարակված են եղել և փոխանցվել են սերնդեսերունդ, այսինքն՝ հայրերը երկարադառնել են դրանց, հետո ժառանգություն թողել որդիներին, ու այդպես շարունակ: Սրբություն համարված գանգերն ավելի հին են, քան ֆանի կտորից հայտնաբերված մարդկային մյուս մնացորդները:

Պեղումները հաստատել են Քսենոֆոնի գրվածքները, թե հայերն իրենց արտադրած գինին խմում էին հասուկ ծեղերով: Քարանձավում հայտնաբերվել են անոթներ՝ մեջը ծղոտներ՝ գինու հեծերով: Սա ենթադրելու առիթ է տալիս, որ սեղանները գինին խմելու ավելի հաճելի և դյուրին ձև են գտել սնամեջ ծեղը:

Քարանձավների դաստիարակության խնդիրն անհանգստացնող է: Մեկ անգամ չեն բնադաստիարակում ու հնագետներն այս հարցի վրա հրավիրել դասական մարմինների ուսումնասիրությունը: Քարանձավները՝ որպես բնության կամ դաստիարակության հուշարձաններ, հետազոտման ու դաստիարակման երկարաժամկետ աշխատանք են դասվում: Քարանձավները հաճախ են դառնում գանձազորների թիրախ: Պետությունն այնպիսի գումար չունի, որ սեղը սեղին սեղ կանգնի այդ հուշարձաններին: Այդ դաստիարակվելու մասին հարցերը հայտնաբերվել են ֆանի կտորից կառավարման մրցույթ: Ըստ նոր ծրագրի՝ մրցույթը շահած մասնավոր կառավարիչները ներդրումներ են կատարելու անհրաժեշտ գիտական աշխատանքներ իրականացնելու, ինչպես նաև ֆանի կտորից կառավարման և գրաստացրության համար գրավիչ դարձնելու համար:

ՆԱԻԲ ՅԱՆ

25-ամյա դադարից հետո, Ծովակի փողոցները լուսավորվել են

Գեղարվեստի մարզի Ծովակ համայնքում ԽՍՀՄ փլուզումից հետո՝ ավելի քան 25 տարի, արտադրված լուսավորության համակարգ չի եղել: Ժամանակի ընթացքում էլ ենթակառուցվածքները մաշվել են և արդեն դուրս եկել:

Կարևոր համարվելով համայնքների զարգացումը, Վայոց բնության և մշակութային արժեքների դաշտում հիմնադրված (FPWC) են ՎիվաՍԵԼ-ՍՍՍ-ը «Այլընտրանքային էներգիա» մասնագիտացված ընկերությունը, կարգավորել են գյուղի հիմնական փողոցների լուսավորության հարցը: Ծրագրի արդյունքում՝ տեղակայվել է 50 LED լուսարձակով արտադրված լուսավորության համակարգ: Լուսավորվել է 1800 մետր երկարությամբ տարածք:

Նորակառուցված էներգիայով համակարգի գործարկմանը ներկա են եղել ՎիվաՍԵԼ-ՍՍՍ-ի գլխավոր ղեկավար Ռուբեն Խաչատրյանը, համայնքի ղեկավար Գարիկ Հակոբյանը և բնակիչները:

«Այն ժամադարից, որն ընթացել է համայնքներում ենթակառուցվածքների զարգացումը համար, արդարացված է և սնտեսական, և բնադաստիարակման, և բարոյական տեսանկյունից: Առաջին հայացքից տղամարդկություն է ստեղծվում, որ ծրագրով լուսավորվել է միայն լուսավորության խնդիրը: Իսկ երկարաժամկետ կառավարվող կարգավորվում են առավել կարևոր հարցեր. էներգիայով լուսավորություն, ֆինանսական միջոցների արդյունավետ կառավարում, սեփական հողն ու երկիրը շահագործելու՝ գյուղացուն փոխանցվող վստահություն: Սա մի ծրագիր է, որի արդյունավետության հաշվարկն սկսվում է լուսավորվելու դրանից և բարձրակարգ սարքերի ընթացքում», -ստել է ՎիվաՍԵԼ-ՍՍՍ-ի գլխավոր ղեկավար **Ռուբեն Խաչատրյանը**:

Ի տարբերություն էլեկտրական լամպերի, LED լամպերն առավել արդյունավետ են դիմացկուն են, կարող են անհամեմատ ավելի երկար ծառայել՝ ստանդարտ 80 տարեկան դիմացկուն էլեկտրաէներգիա: Արտադրված լուսավորության բնադաստիարակման և էներգիայի միջոցով լուսավորության բնադաստիարակման էներգիայի շնորհիվ, գյուղերն էականորեն կրճատվեն իրենց ֆինանսական բեռը՝ խնայված միջոցները

Նուրբերդի համայնքային կյանքի աշխուժացմանը:

Լուսարձակներն ամռանը գյուղի փողոցները կլուսավորեն 21:00-ից մինչև 00:00, իսկ ձմռանը՝ 18:00-ից մինչև 23:00: Տոնական օրերին լուսավորությունը կադախակալի ամբողջ գիծը:

Ծովակ համայնքում 1827-1828 թվականներին բնակություն են հաստատել Արենյան Հայաստանի Մեծ գավառից գաղթածները: 1920-ական թվականներից Ծովակը հայտնի է եղել իր նավահանգստով, որտեղից իրականացվել է նավթամթերի և տրոֆիկ սեղանի արտադրությունը: Հին գյուղի ավերակների և բնակիչների մասին վկայություններ կան ներկայիս գյուղի տարածքի արևմտյան բարձրադիր մասում:

Մոտ 3500 բնակիչ ունեցող գյուղում հիմնականում զբաղվում են մանր ու խոշոր եղջերավորների անասնաբուծությամբ, թռչնաբուծությամբ, կարտոֆիլի և հացահատիկային բույսերի, ինչպես նաև բանջարեղենների, կերային կուլտուրաների մշակմամբ:

«ԱԶԳ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակչության ԻԳ Տարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր hbn. 060 271117
3ԱՎՈՐ ԱՆԵՏԻՉԵՆԸ hbn. 582960,
Հասցեակառուց. ծառայություն hbn. 060 271112
060 271112
Լրագրողների սենյակ hbn. 060 271118
Համակարգ. ծառայություն hbn. 060 271115
Շտաբայ լրատվ. ծառայություն
hbn. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010